

TÜRK FOLKLOK ARAŞTIRMALARI

ŞUBAT 1977

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

- Karakalpak Müziği Üzerine . . . . . Prof. Dr. M. Kemal ÖZERGİN
Köroğlu'nun Türeyişi ve Kayboluşu . . . . . Murat URAZ
Köy İsimlerinin Değiştirilmesi . . . . . Sıtkı SOYLU
Bektaşilikte Kullanılan Deyimler — II — . . . . . Dr. Bedri NOYAN
Keylik Köyü'nden Bazı Halk İlaçları . . . . . Dr. Ayşegül DEMİRHAN
Silifke Türkmen Şenliği . . . . . Özcan SEYHAN.
I. Türkmen Şenliği . . . . . İrfan Ünver NASRATTINOĞLU
Toplumsal Bilim Araştırmaları Hakkında Yararlı Bir Seminer . . . . T.F.A.
Türk Halk Oyunları Konusunda Bir Kaynak — II — . . . . . Nail TAN
Altın Kalbur Efsanesi . . . . . Ali Rıza ÖNDER
Gemerek Türküleri — V — . . . . . Mehmet Güner DEMİRAY

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 331

KURUŞ: 500

33

AYRILARDA AYDA BİR DEFA ÇIKARILAN KÜLTÜR

zik
top-
müziğini ta-

Otomatik Arçelik termosifonu büyük su kapasitelidir. 105 litre su alır. Emaye su haznelidir. Çift cidarlıdır. Delinmez, paslanmaz. Otomatik Arçelik termosifonu cam pamuğu ile tescit edilmiştir. Isı kaybetmez. Otomatik Arçelik termosifonu hem suyu, hem ısıyı koruyan verimli, uzun ömürlü bir depodur.

otomatik
ARCELİK
termosifonu

(Yeni Ajans : — 11)

PROLEKLO ARAŞTIRMALARI

ŞUBAT 1977

İÇİNDEKİLER : ~~~~~

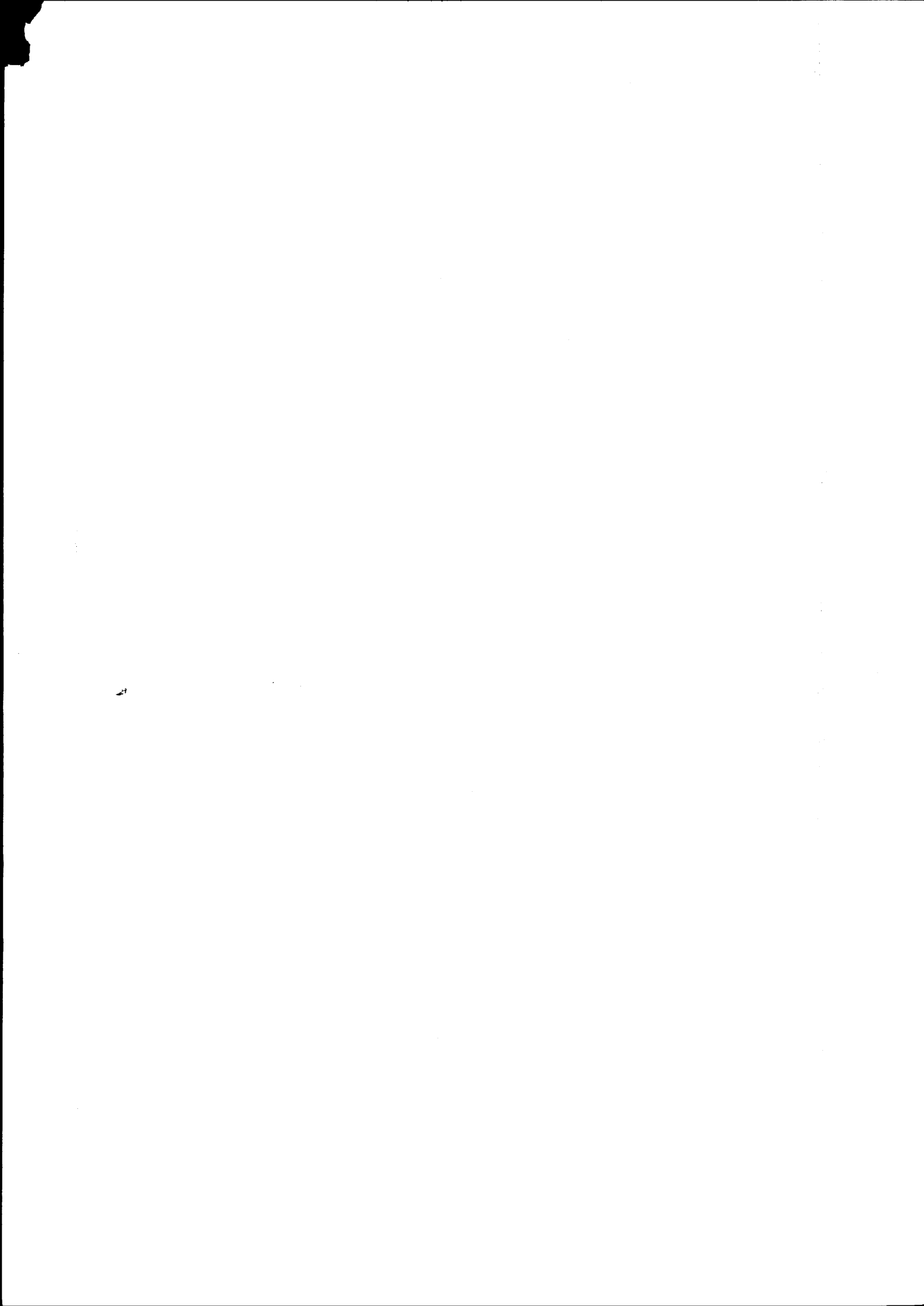
Karakalpak Müziği Üzerine	Prof. Dr. M. Kemal ÖZERGİN
Köroğlu'nun Türeyişi ve Kayboluşu	Murat URAZ
Köy İsimlerinin Değiştirilmesi	Sıtkı SOYLU
Bektaşilikte Kullanılan Deyimler — II —	Dr. Bedri NOYAN
Keylik Köyü'nden Bazı Halk İlaçları	Dr. Ayşegül DEMİRHAN
Silifke Türkmen Şenliği	Özcan SEYHAN.
I. Türkmen Şenliği	İrfan Ürver NASRATTINOĞLU
Toplumsal Bilim Araştırmaları Hakkında Yararlı Bir Seminer	T.F.A.
Türk Halk Oyunları Konusunda Bir Kaynak — II —	Nail TAN
Altın Kalbur Efsanesi	Ali Rıza ÖNDER
Gemerek Türküleri — V —	Mehmet Güner DEMİRAY

BİZE GELEN KİTAPLAR

~~~~~

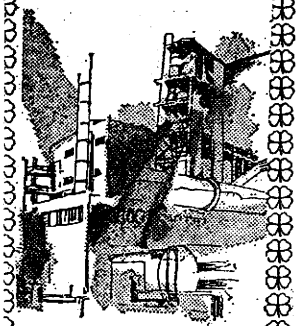
SAYI: 331

KURUŞ: 500

sanayiye dönük yatırımları
ve 4000'i aşan ortağıyla
halka açık
gerçek kuruluş

**TÜRKİYE
GARANTI
BANKASI**
Sizlerle mutlu - Sizlerle güçlü

(Folklor : 12)

Gerçek Kültür
hazinesi
TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

(Folklor : 13)

EV
sahibi olmak
SİZİN DE
hakkınızdır

YUVA
hesabımızla
EV
edinmenize
yardımcıyız
evlilik tasarruf bankası

**EMNİYET
SANDIĞI**

6 Mart 1977

Devlet Yayınevi

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AGUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALK BİLGİSİ DERGİSİ

KURUCUSU VE SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 331

ŞUBAT 1977

YIL : 28 — CİLT : 17

KARAKALPAK MÜZİĞİ ÜZERİNE

Yazan : Prof. Dr. Muammer Kemal ÖZERGİN

Batı Türkistan'ın büyük etnik topluluklarından Karakalpaklar, Aral denizi'nin güney yöresinde ve Ceyhun ırmağı'nın aşağı boyunda yaşarlar. Şümüzde, Rusya'nın Sovyetler Birliği teşkilâtıyla Özbekistan içinde kalmışlardır. Nüfusları, son yıllarda 250 bini çok aşmış bulunuyor.

Ülkemizde, etnomüzikoloji alanında çalışılmadığı gibi, Türkiye dışı Türk topluluklarına ait hemen hiç bir sanat faaliyeti de tanıtılmadığı, hiç bir kültür malzemesi dikkatli ve düzenli bir tutumla belli bir merkezde toplanmadığı için, Karakalpaklar'ın müziği üzerinde bilgimiz de, bunu bulabileceğimiz bir yer de yoktur. Radyolarımız yabancı müzikleri tanıttıkları ölçüde olsun, Karakalpak müziğini de duyursalar, onu tanımak fırsatı elde edilebilir.

Karakalpaklar'ın müziği, gerçekte iyi bilmemiz gereken Türk medeniyeti içinde ve Türk müziği bütününden bir parçadır. Bu sanat dalı yapısı bakımından, Türk müziği bütünü'nün iki kesiminden biri olan güneydekinde yer alır. Aslında « gelişmiş bir halk müziği » niteliğindedir. Ancak, uzun yıllardan beri yanyana yaşadıkları Özbekler'in yüksek müzik kültürü, Karakalpaklar'da pek fazla tesir yapmış bulunuyor. O kardeş ulusdan geçmiş pek çok unsur, şimdi Karakalpak müziğinde, sanat hayatında ve beğenisinde mühim yer tutmaktadır. İşte bu duruma bakılarak, Karakalpak müziği artık «Özbek müzik kültürü çevresi» içinde sayılmaktadır.

Bu yazıyla Karakalpak müziğine ait ve son yıllarda yayımlanmış on dokuz plâk tanıtılacak-

tir. Aşağıdaki diskografyanın her maddesinde, plâğın künye ve niteliği verildikten sonra, üzerinde kayıtlı bulunan müzik parçaları ve onlarla ilgili bilgiler sıralanmıştır. Karakalpak türkçesiyle olan başlıklar ve kişi adlarında, basimevi imkânları içinde kalınarak, ince a ünlüsü «ä», sızcı artdamak ünsüzü «kh» ve geniz —artdamak ünsüzü ise «ng» harfleriyle gösterildi. Sözü edilen plâklar, Sovyetler Birliği'nin tekkelci devlet kuruluşu olan «Melodiya, Vsesoyuznaya firma gramplastinok» tarafından çıkarılmıştır. Basılan plâkların etiketlerinde, zarflarında veya kataloglarında, nedense sadece Rus dili ve o dilin yazım biçimi hâkimdir. Nitekim burada tanıtılan plâklarda da, tek elden ve Rus baskısıyla çıkarılışın izlerini kişi adlarının yazılışında açıkça görmek mümkündür. Onları burada düzeltmek mümkün olduğu halde, aynı konuda çalışacakların yapılmasını önlemek düşüncesiyle, o yazımı biz de sürdürdük. Bununla birlikte, kişi adlarının sonundaki Rus diline ait ekler (erkek —ov ve —ev; kadında —ova ve —eva) tamamen atılır veya yerine erkek için «—oğlu» ve kadın için «—kızı» eklenirse, doğru yazılış elde edilir.

KARAKALPAK MÜZİĞİ

Bilindiği gibi, etnomüzikoloji çalışmalarında halk müziğine ait plâkların büyük yeri ve değeri vardır. Nitekim burada tanıtılan plâklar da bize, Karakalpak müziği, mensupları ve son yılların müzik faaliyeti üzerinde bir ölçüde bilgi kazandırmaktadır. Bu husus dikkate alınarak, müzik parçalarıyla ilgili kişilerle ve bilgileri burada topluca gözden geçirmek, Karakalpak müziğini ta-

nımak bakımından faydalı olacaktır. Derlenen bilgileri (a) Besteciler, (b) Okuyucular, (c) Çalgıcılar, (d) Çalgılar, (e) Çeşitli bilgiler ve (f) Şairler olarak altı kümede topluyoruz. Her küme içindeki maddeler de alfabe dizisinde sıralanmıştır.

(a) Besteciler

Karakalpak plâklarında eseri kayıtlı bir çok bestecinin adını öğreniyoruz. Ancak onlardan bir kaçının Özbekler'den olması da mümkündür.

Musa Bakı	F. Nazarov
T. Calilov	Ş. Ramazanov
G. Khacıkulov	F. Sadıkov
A. Khalimov	A. Sultanov
Khamızı	R. Sultanov
A. Khatamov	D. Şamuratov
Khazini	G. Taşmatov
Kh. İzamov	Kh. Turdikulov
M. Karaçayev	S. Yuldaşev
G. Koçkarov	

(b) Okuyucular

Plâklarda sesleri bulunan pek çok Karakalpak okuyucu vardır. Bunların bir kısmının hanım olduğu anlaşılıyor.

G. Abdurakhmanov	İ. Kadırov
M. Akhmedov	S. Kalimbetova
İ. Akhmedova	İ. Kurbanbayev
K. Akhunov	U. Kurbanbayev
A. Alimakhsumov	S. Mambetova
S. Aminov	Yu. Mamutov
A. Aminova	B. Matçanov
A. Atamuratova	B. Mirzayev
K. Ataniyazov	A. Mukhinâ
K. Burkalova	Kh. Nasirova
Ş. Ergaşev	K. Reimov
Kh. Fayziyev	F. Reimbayeva
P. Gafurova	O. Sabirova
A. Khasanov	Kh. Saparova
A. Khatamov	K. Seitcanova
A. Khayratdinov	C. Sultanov
K. Khayratdinov	A. Şamuratova
M. Kholmirezayev	A. Tarikhov
A. İbrahimov	G. Tilevmuratov
A. İmamkhocayev	O. Tureşev
M. İsamiddinov	M. Uzakov
K. İskandarov	M. Yakubov

(c) Çalgıcılar

Karakalpak müzik hayatında ün kazanmış çalgıcıların adlarını, öncekiler ölçüsünde öğrenemiyoruz. Plâklarda müzik parçalarının icrâsında bulunan sanatçılardan pek azının adı belirtilmiştir.

Z. Abdıdov (dutar)
K. Akhmedov (gıcak)
G. Khacıkulov (keman)
A. Khayratdinov (dutar)
A. Khocalespov (dutar)
R. Racabî (tambur)
N. Şakirov (doyra)
A. Tarikhov (dutar)
G. Tilevmuratov (dutar)

(d) Çalgılar

Karakalpaklar arasında kullanılan çalgılardan yedisinin adı plâklarda geçmektedir. Bunları kısaca tanımlarıyla sıralıyorum:

Doyra (Dâire): deri-sesli çalgı. Ağaçtan yapılmış yuvarlak bir kasnağa gerilmiş deri olup, el ile vurularak seslendirilir.

Dutar: tel-sesli çalgı. Bizdeki Bağlama'ya benzer. Gövdesi ve uzun sapı vardır. Ağaçtan yapılır. İki telli ve on üç perdelidir.

Gıcak: tel-sesli çalgı. Bizdeki Rebâb'a benzer. Uzun sapı, yarı küremsi küçük gövdesi içinden geçer. Üç telli vardır. Yay ile seslendirilir. Perdesizdir.

Keman: tel-sesli çalgı. Dört tellidir. Yay ile seslendirilir. Avrupa çalgısıdır.

Rubab: tel-sesli çalgı. Bağlama tipindedir. Ağaçtan yapılır. 3-5 telli olur. Perdeli veya perdesiz kullanılır. Mızrap ile seslendirilir.

Sumay: nefes-sesli çalgı. Bizdeki Zurna'nın eşidir. 7 + 1 = 8 deliklidir.

Tambur: tel-sesli çalgı. Bağlama'ya benzer, ancak gövdesi daha küçük ve sapı kalındır. Üç telli olup, perdelidir. Ağaçtan yapılır. Mızrap ile seslendirilir.

(e) Çeşitli bilgiler

Müziğin yapısı ile ilgili hususlar plâklarda pek az belirtilmiştir. Burada sadece onları kısaca açıklamalar ile vermeyi uygun gördük.

Bayot (Bayat): Türk müziğinin güney kesiminde ortak kullanılan bir makamın adıdır. Özbek çevresinde Nevâ makamının şubeleri sayılır.

Bozatab: eski havalardan biridir.

Bozurgoni (Bâzırgâni): Klâsik koşığ türlerinden biridir. Daha çok Şeş-makam'dan «Dugâh» makamında icra edilir.

Dugokh (Dügah): Türk müziğinin güney kesiminde ortak kullanılan bir makamın adıdır. Şeş-makam dairesi'nden biridir.

Irok (İrâk): Bu da ortak makamlardan biridir. Şeş-makam dairesi içindedir.

Koşığ, Koşık: Beste türlerinden birinin adıdır.

ARAŞTIRMALARI

dır. Pek eski bir kökü olup, hemen bütün Türkler'ce bilinir (Koşuk).

Taronâ (Terâne): Özbek müzik çevresi'nde bir kafiye düzeni (aaaa) ve dolayısıyla bir beste biçimidir.

Uşşok (Uşşak): Türk müziğinin güney kesiminde ortak kullanılan bir makamın adıdır.

Tanıtilen plâklarda Karakalpaklar arasında söylenen **Goruglı** (Köroğlu) ile **Oşık Garib** (Aşık Garib) destanlarından bazı havalar da kayıt edilmiştir.

Bir de besteci A. Sultanov'un hazırladığı «Bakht» adlı müzikli dram eserinden bir parçayı tanyoruz.

(f) Şairler

Karakalpak plâklarında sözlü parçaların hangi şairlere ait olduğu belirtilmiştir. Böylece şairleri de tanımak fırsatını elde ediyoruz. Onlardan bir kaçını Özbek ve Tatar'dır. Şairleri hakkında küçük açıklamalar ile burada sıralıyoruz.

Kosıbay-oğlu Aciniyaz (Hacı Niyâz, 1811-1878)

Avaz Otar (1884-1919)

Colı. Aymurzayev (doğ. 1910)

Berdak (Berdî - mura Süpi, 1827 - 1900)

D. Dilmuratov

Abbas Dobilov (1898 - 1970)

Fazil

Furkat (Zâkircan, 1858 - 1909)

Khamzî

K. Khayratdinov

Khazini

S. Khocaniyavov

K. Khorazmî

Khuvaydo

B. Kaynazarov

B. Kazakbayev

K. Makhsুমov

B. Maşraf

Mirtemir

Ya. Mirzî

Mukimî (1851-1903)

Ali-şîr Nevâyî (1441-1501)

Nozimâ Khanum

M. Rıza Ogakhî (1809-1874)

N. Ömerov

Sayfî

T. Seitcanov

Kh. Seitov

A. Şamuratov

Kh. Şaripov

P. Tilegenov

Abdullah Tukay (1886-1913)

T. Tursunmetov

İ. Yusupov

KARAKALPAK DİSKOGRAFYASI

Aşağıdaki diskografyada şu kısaltmalar kullanıldı:

Bes = besteci

Söz = şairi

Söy = söyleyen, okuyan, okuyanlar

Çal = çalan, çalanlar

1.

Melodiya, nr. D 9265-66. 25 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı: 1966].

(1) «Malikâcon makkâcon»

Bes: D. Şamuratov; Söz: C. Aymurzayev; Karakalpak namâ ve rags topluluğu çalıp söylüyor.

(2) «Olan»

Özbek namâsi; Bes: F. Sadıkov; Çal: Çalgılar Topluluğu.

(3) «Suvga bargan kız»

Bes: Kh. Turdikulov; Çal: Halk Çalgıları Topluluğu.

(4) «Amu darya»

Bes: D. Şamuratov; Söz: A. Şamuratov; Karakalpak namâ ve rags topluluğu çalıp söylüyor.

(5) «Balıkşılar»

Bes: anonim; Söz: Kh. Seitov; Çal: Karakalpak namâ ve rags topluluğu çalıp söylüyor.

(6) «Oçil oçil»

Özbek halk namâsi; Söy: K. Seitcanova.

(7) «Khayu balam»

Bes: A. Khalimov; Söz: anonim; Söy: S. Mambetova.

(8) «Namârd cigit nege darkar?»

Bes: anonim; Söz: A. Dobilov; Söy: P. Gafurova.

2.

Melodiya, nr. D 9635-36. 25 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı: 1966].

(1) «Komsomol kız koşığı»

Bes: M. Karaçayev; Söz: B. Kazakbayev; Söy: Cens Ses Topluluğu.

(2) «Barmeken»

Bes: anonim; Söz: Aciniyaz; Söy: K. Reimov.

(3) «Zamonâ»

Bes: anonim; Söz: İ. Yusupov; Söy: A. Şamuratova.

- (4) «Süygenim süygen»
Bes : Kh. Turdikulov; Söz : D. Dilmuratov;
Söy : S. Membetova.
- (5) «Musa namâsi»
Bes : Musa Baksı; Söz : Berdak; Söy : A. Atamuratova.
- (6) «Odingdan»
Bes : anonim; Söz : Acıniyaz; Söy : K. Reimov.
- (7) «Avezim»
Halk namâsi; Söy : S. Mambetova.
- (8) «Kunkhoca»
Halk havası; Çal : A. Khocalesov (Dutar)
- (9) «Maynet et»
Bes : anonim; Söz : B. Kaynarov; Söy : O. Tureşev.

3.

Melodiya, nr. D. 9727-28. 25 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı : 1966].

- (1) «Gulistan»
Bes : Kh. Turdikulov; Söz : T. Tursunmetov; Söy : O. Sabirova; Çal : Halk Çalgıları Topluluğu.
- (2) «Bakhadır kızlar»
Bes : A. Sultanov; Söz : İ. Yusupov; Söy : İ. Kurbanbayev; Çal : Halk Çalgıları Topluluğu.
- (3) «Mende sonı kütgensong»
Bes : Kh. Turdikulov; Söz : P. Tilegenov; Söy : A. Atamuratova; Çal : Halk Çalgıları Topluluğu.
- (4) «Gayrât»
Bes : Kh. Turdikulov; Çal : Halk Çalgıları Topluluğu.
- (5) «Bozatav»
Bes : anonim; Söz : Acıniyaz; Söy : A. Atamuratova.
- (6) «Toy koşığı»
Bes : anonim; Söz : S. Khocaniyazov; Söy : S. Mambetova.
- (7) «Khalkım»
Bes : anonim; Söz : K. Khayratdinov; Söy : K. Khayratdinov.
- (8) «Kuvantar meni»
Bes : Kh. Turdikulov; Söz : D. Dilmuratov; Söy : S. Mambetova.
- (9) «Barmeken»
Bes : anonim; Söz : Acıniyaz; Söy : K. Reimov.
- (10) «Süygenimdi sezdingbe»

Bes : A. Sultanov ve F. Nazarov; Söz : D. Dilmuratov; Söy : U. Kurbanbayev.

4.

Melodiya, nr. D 16741-42. 25 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı : 1966]
Halk namâleri

- (1) «Feruz - I»
Söz : Ogakhı; Söy : K. Ataniyazov.
- (2) «Munça yakışı»
Söz : Furkat; Söy : K. Iskandarov.
- (3) «Bakhonâ kılıb»
Söz : Ya. Mirzi; Söy : K. Iskandarov.
- (4) «Ey guzal»
Söz : A. Tukay; Söy : K. Iskandarov.

5.

Melodiya, nr. D 17195-96. 25 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı : 1966].

- (1) «Firok»
Halk namâsi; Söz : A. Nevayî; Söy : A. İbrahimov.
- (2) «Baş üstigâ»
Halk namâsi; Söz : N. Ömerov; Söy : M. İsamiddinov.
- (3) «Surnay Dugokhı»
Halk havası; Çal : G. Khacikulov (keman) ve N. Şakirov (doyra).
- (4) «Kezârmân»
Bes : G. Taşmatov; Çal : G. Khacikulov (keman) ve N. Şakirov (doyra).
- (5) «Bakhar»
Bes : G. Khacikulov; Söz : Nozimâ Khanum; Söy : K. Burkalova.
- (6) «Ey yaru conım»
Bes : T. Calilov; Söz : Mukimî; Söy : İ. Kadırov.
- (7) «Gunafalar»
Halk namâsi; Söy : A. Aminova.
- (8) Dugokh
Halk namâsi; Söz : Seyfi; Söy : K. Akhunov.

6.

Melodiya, nr. D 017257-58. 30 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı : 1966].

- (1) «Keçam tang atdı»
Bes ve Söz : Khamzı; Söy : A. Alimakhsumov.
- (2) «İşveler eyleb»
Bes : G. Khacikulov; Söz : Avaz Otar; Söy : A. Alimakhsumov
- (3) «İrok khonişi»
Bes : anonim; Söz : Nevayî; Söy : A. Ali-

- makhsumov
- (4) «Pakhta zorımdan»
Bes : anonim; Söz : K. Makhsumov; Söy : A. İmamkhocayev ve A. Alimakhsumov.
- (5) «Emâs mu?»
Söz : Furkat; Söy : A. İmamkhocayev ve A. Alimakhsumov.
- (6) Uşşok
Söz : K. Khorazmi; Söy : A. İmamkhocayev.
- (7) Bozurgonı
Söz : Fazli; Söy : A. Khatamov ve Kh. Fayziyev.
- (8) Bayot - III
Söz : Mukimî; Söy : M. Akhmedov

7.

Melodiya, nr. D 00016559 - 600. 17,5 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı : 1966].

Halk namâleri

- (1) «Kuralay köz»
Söy : M. Yakubov.
- (2) «Galdır»
Söy : Kh. Nasirova.
- (3) «Bir parigâ mübtalomân»
Söy : C. Sultanov ve M. Uzakov.
- (4) «Özim khar caydaman»
Söy : B. Mirzayev.

8.

Melodiya, nr. D 00016649-50. 17,5 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı : 1966].

Halk namâleri

- (1) «Nozi isti'na bilin»
Söz : B. Maşraf; Söy : A. Khasanov.
- (2) «Yardıñ andişâ kıl»
Söz : Khuvaydo; Söy : K. Ataniyazov.

9.

Melodiya, nr. D 00016687-88. 17,5 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı : 1966].

- (1) «Davı taronâsi»
Bes : Kh. İzamov; Söz : Kh. Şaripov; Söy : G. Abdurakhmanov.
- (2) «Yar kelür»
Bes : Ş. Ramazanov; Söz : Mirtemir; Söy : G. Abdurakhmanov.
- (3) «Sanamcan»
Halk namâsi; Söy : K. Ataniyazov.

10.

Melodiya, nr. D. 00016697-98. 17,5 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı : 1966].

- (1) «Bakhtiyorlar marşı»
Bes : G. Koçkarov; Çal : Rubabçılar Topluluğu.
- (2) «Orom»
Bes : S. Yuldaşev; Çal : Rubabçılar Topluluğu.
- (3) «Tafsini Dugokh»
Halk havası; Çal : Z. Abidov (Dutar).

11.

Melodiya, nr. D 00016713 - 14. 17,5 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı : 1966].

- (1) «Aylasam»
Bes : A. Khatamov; Söz : Furkat; Söy : M. Kholmirezayev.
- (2) Uşşok
Bes : anonim; Söz : A. Nevayî; Söy : İ. Akhmedova.

12.

Melodiya, nr. D 00016911-12. 17,5 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı : 1966].

- (1) «Tang atgunça»
Bes ve Söz : Khazini; Söy : S. Aminov ve Ş. Ergaşev.
- (2) «Oromicon»
Halk havası; iki ayrı tarz; Çal : R. Racabi (Tambur).

13.

Melodiya, nr. D 00022373-74. 17,5 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı : 1968].

- (1) «Otti mu?»
Oşık Garib dastanı'ndan bir parça; Söy : A. Şamuratova; Çal : G. Tilevmuratov (Dutar) ve K. Akhmedov (Gıcak).
- (2) «Senemrin»
Oşık Garib dastanı'ndan bir parça; Çal ve Söy : A. Khayratdinov (Dutar).

14.

Melodiya, nr. D 00022449-50. 17,5 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı : 1968].

- (1) «Bir kızıl gulmen»
Bes : A. Khalimov; Söz : S. Khocaniyazov; Söy : F. Reimbayeva; Çal : Halk Çalgıları Topluluğu.
- (2) «Kerek»
Bes : A. Khalimov; Söz : C. Aymurzayev; Söy : Yu. Mamutov; Çal : Halk Çalgıları Topluluğu.
- (3) «Kiyatır»

Bes : A. Khalimov; Söz : C. Aymurzayev;
Söy : F. Reimbayeva; Çal : Halk Çalgıları
Topluluğu.

15.

Melodiya, nr. D 00022453-54. 17,5 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı : 1968].

(1) «Gozallar»

Bes : A. Sultanov; Söz : Aciniyaz; Söy : B. Matçanov; Çal : Halk Çalgıları Topluluğu

(2) «Bagman cigitke»

Bes : Kh. Turdikulov; Söz : C. Aymurzayev; Söy : A. Mukhinâ; Çal : Halk Çalgıları Topluluğu

(3) «Bes perde»

Bes : anonim; Söz : Aciniyaz; Söy : A. Şamuratova; Çal : G. Tilevmuratov (Dutar) ve K. Akhmedov (Gıcak).

16.

Melodiya, nr. D 00022455-56. 17,5 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı : 1968].

(1) «Adınan»

Halk namâsi; Söy : G. Tilevmuratov (Dutar ile); Çal : K. Akhmedov (Gıcak).

(2) «Bakhar keldi»

Bes : R. Sultanov; Söz : C. Aymurzayev; Söy : S. Kalimbetova; Çal : Halk Çalgıları Topluluğu

17.

Melodiya, nr. D 00022457-58. 17,5 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk [Baskı : 1968].

(1) «Ala kayıs»

Oşık Garib dastanından bir parça; Söy : A. Tarikhov (Dutar ile); Çal : K. Akhmedov (Gıcak).

(2) «Süyemen sen canandı»

Bes : A. Khalimov; Söz : T. Seltcanov; Söy : U. Kurbanbayev; Çal : Halk Çalgıları Topluluğu

(3) «Saginaman»

Bes : A. Khalimov; Söz : T. Seltcanov; Söy : U. Kurbanbayev; Çal : Halk Çalgıları Topluluğu.

18.

Melodiya, nr. D 00022517-18. 17,5 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı : 1968].

(1) «Yellerim bardı»

Bes : anonim; Söz : Aciniyaz; Söy : A. Şamuratova; Çal : G. Tilevmuratov (Dutar) ve K. Akhmedov (Gıcak).

(2) «Köp uvak boldı»

Bes : A. Khalimov; Söz : C. Aymurzayev; Söy : F. Reimbayeva; Çal : Halk Çalgıları Topluluğu

(3) «Toyıma»

Bes : A. Khalimov; Söz : C. Aymurzayev; Söy : F. Reimbayeva; Çal : Halk Çalgıları Topluluğu

(4) «Caz kelse»

Bes : A. Khalimov ve D. Şamuratov; Söz : S. Khocaniyazov; Söy : F. Reimbayeva; Çal : Halk Çalgıları Topluluğu.

19.

Melodiya, nr. 00022519-20. 17,5 sm çapında, dakikada 33 1/3 devirli, mono plâk. [Baskı : 1968]

(1) «Muusa sen yarı»

Goruglı dastanından bir parça; Söy : G. Tilevmuratov (Dutar ile); Çal : K. Akhmedov (Gıcak).

(2) «Osse gul»

«Bakhit» adlı müzikli dramdan Gulcamal'in havası; Bes : A. Sultanov; Söz : S. Khocaniyazov; Söy : Kh. Saparova; Çal : Halk Çalgıları Topluluğu.

Yıllık aboneli : 60
altı aylık aboneli : 30
liradır.
Yurt dışı senelik abone :
\$ 8, £ 3, DM. 18

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

TÜRK HALK BİLGİSİ (FOLKLOR) DERNEĞİ'NİN YAYIN ORGANIDIR.

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HINÇER

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HINÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray — İstanbul, Tel. : 22 49 74

Basılmayan yazılar
istenince geri gönderilir
Dizgi ve baskı :
YÖRÜK MATBAASI
İstanbul

Doğu Anadolu Hikâyeleri Varyantlarına Göre :

KÖROĞLU'NUN TÜREYİŞİ VE KAYBOLUŞU

Yazan : Murat URAZ

Yurdun her yerinde, Halk hikâyecileriyle şairlerinin dilinden ve sazından yüz yıllarca düşmeyen Köroğlu'nun hikâyelerinde; bölgelere göre değişikliklerin yer aldığı bilinen bir gerçek tir.

Burada bu değişiklikler üzerinde durulmaya, yalnız Doğu Anadolu hikâyeleri bakımından, Köroğlu'nun türeyiş ve kayboluş epizotları toplu olarak söz konusu edilecektir.

Erzurum'lu aşık Mıkdat (1) hikâyeleri arasında bu türeyiş ve kayboluş; Azeriye kayan bir ağızla anlatmış, bu özelliğin bozulmaması için, buradaki yazının çoğu yerinde onun anlatışına uyulmuştur.

Ama bu özeti yazmadan önce; Doğu Anadolu'da on üç kol üzerine kurulmuş bu hikâyelerde geçen sert kahramanlık söylenişlerinden bir kaçını, Köse adlı kahramanın övülüşü ve iki de kahramanlık atasözü buraya konulmaktadır ki, bunlar burada gereksiz bir serpinti gibi değil de, hikâyelerin söyleniş ve kahramanların kendilerine güveniş havasını belirtmek yönünden yararlı görülmüştür.

Kahramanların kendilerini övüş ve anlatışlarından :

1 — Sana öyle bir çalarım ki en büyük parçan kulağın kadar kalır.

2 — Onların vurduğu yerden kan da benim vurduğum yerden su mu çıkar.

3 — El atıp kordaya öyle çaldı ki, yarından yukarı kesildi, yere düştü, yarısı da atın üstünde dikili kaldı.

4 — Şahin gibi atın üstünden karnına süzülüp, düşmanın kargısından sıyrıldı:

5 — Kolan çekip, kırk boğum kargı elde, Hindî kılıç belde, yatagan dalda, kargıyı pertav edip ok yılanı gibi öyle fırladı ki, beylerinin başını temrana takıp gezdirdikten sonra 1999 diye teslim etti.

Köse adlı kahraman anlatılırken :

1 — Yüz : Telâtin dağarcığı, gözler : Mankal, dişler : Sucu kazması, burun : Amasya patlıcanı, Parmaklar : Tohumluk hyar...

İki kahramanlık atasözü :

1 — Arslan yatağına tilki giremez.

2 — Dağ tilkisi fent bilmez.

KÖROĞLU'NUN TÜREYİŞİ

Vaktin birinde Gence'de (Kafkasya'da) namli

ve şanlı bir Murat Han otururdu. Bu Murat Hanın İstanbul'daki Sultan Murat'la arası çok iyi idi.

Gence'deki Murat Han bir gün (on iki han mirzası) ile otururken onlara :

— Sultan Murat'a öyle bir at hediye etmek isterim ki dünyada eşi ve menendi olmayan.

Hanlar da :

— Han sağ olsun. Bunda güçlük ne var? Çağırt Emirahur'u, ver emri, doluşsin dünyayı, bulsun getirsin sana istediğin atı.

Murat Han bu cevaplardan çok hoşlandı. Emirahur çağırıldı, ona emirler verildi. O da istenilen atı aramaya çıktı...

Emirahur hangi yıldı'ya hangi hârâ'ya gitti ise hiç bir atı beğenemedi. Sonunda ona Süleyman Hayta adında zengin bir yıldı sahibi için :

— Senin aradığın at olsa olsa Süleyman Hayta'nın yılığında bulunur. Git ona baş vur.

Dediler. Emirahur gider, yıldı sahibini bulur. Ona ne istediğini anlatır. O da :

— Bekle, atlar akşama dönerler. Bakarsın, içlerinde istediğin gibisi varsa alırsın.

Emirahur bekler. Akşam vakti atlar döner. Emirahur hepsini gözden geçirir. Bir de bakar ki; ahırlarının üst tarafında akan küçük bir dededen, iki küçük tay ön ayaklarını dikmiş, su içmektedir. Bunların duruşlarını, su içişlerini gözden kaçırmaz. Bunları beğenir, yıldı sahibi ile pazarlığı keserek paralarını verir, tayları Gence'ye getirir.

Emirahur artık istediğinden âlä iki tay bulduğu için içi içine sığmaz.

Murat Han'a, Emirahur'un geldiğini iki de tay getirdiğini söylerler. Han sevinir, tayları görmek için sarayının avlusuna iner. Bir de ne görsün? Geldi dedikleri taylar, kurada iki beygir yavrusundan başka bir şey değil. Bunları umduğu gibi göremeyince hadsiz hesapsız hiddetlenir. Hanlar bile onu yatıştırıramaz. Emirahur ne söylese daha çok kızar, sonunda (Cellât!) diye bağırır. Gelen cellât'a :

— Aman vermeden bunun gözlerine mil çekin, getirdiği bu iki yük beygiri yavrularını da kendisine verin, koyun gitsin.

Hanın emri dakikasında yerine getirilir. Emirahur iki tayı alarak yurduna, evine gitmek üzere yola çıkar.

Güne bir gün ulaştığı evinde; bir karısı, Ruşen Ali adında bir oğlu, bir de (Boz kuyruk) dedikleri sâdik bir itleri vardı. Ama bu termaş ut, üç gündenberi gece ve gündüz durmadan ağlar gibi ulurdu.

Ana oğul, Emirahur'u görünce neye uğradıklarının bilmezler ve ağlarlar. Emirahur olanı bite-ni karısına ve oğluna anlatır ve onları yatıştır-maya çalışır.

Oğlu Ruşen Ali'ye dönerek der ki :

— Oğul! Han bu tayların değerini bilmedi. Bunları al, ahıra kapat. Ahırın her tarafını öyle ört ki içeriye iğne deliği kadar yerden bile ışık girmesin. Sularını, yemlerini ve tımarlarını eksik etme. Ancak ahırdan çıkarken geri dönüp te at-lara bakma. Ahırda böyle kırk gün kalsınlar.

Meğerse cins atların kanatları olmuş. On-lar ahırda yemlenirken kanatlarını açarlarmış. Eğer bu sırada yem veren adam döner de onlara bakarsa atlar birden kanatlarını toplayamaz, ka-natları kırılmış.

Ruşen Ali babasının tenbihini unutmuş, bir gün geri dönüp atlara bakmış, ahırdan çıkmış.

Kırk gün dolunca babasına :

— Baba! Kırk gün tamam, ne yapmamı istersin?

Der, Babası da :

— Oğul! evin önünde bir boydan bir boya on arşın uzunluğunda bir çamur havuzu yap ve beni çağır.

Ruşen Ali öyle yapar ve babasına haber verir. Babası evden çıkar, çamur havuzuna yakın bir yere getirilir ve oturur. Oğluna :

— Şimdi git, tayların ikisini de bu havuzun yanına getir. Bu tayların birisi duru, birisi de kirdir.

Ruşen Ali Tayları getirir, babası ona :

— Evvelâ duru tayın üzerine bin, çamurun bir başından öbür başına sıçrat!

Ruşen Ali öyle yapar, ama duru tay karşıya kadar sıçrayamadan çamurun ortasına düşer.

Ruşen Ali buna babasına söyler, o hemen :

— Eyvah oğul! Yazıklar olsun, bu tayın ka-natları kırılmış.

Meğer, Ruşen Ali bir gün ahırdan çıkarken geri dönüp baktığı zaman duru tay kanatlarını toplayamamış ve kanatları kırılmış,

Babası :

— Oğul, bundan hayır yok. Sen benim tenbi-hime uymadın. Tayın kanatları kırıldı. Şimdi kır atın üzerine bin, onu sıçrat.

Ruşen Ali kır tayın üzerine binerek sıçratın-

ca, mübârek hayvan kuş gibi çamur havuzun kar-şı tarafına sıçrar.

Babası bunu haber alınca :

— Oooh hele şükür, kır tay kurtulmuş, ça-buk davrandı, kanatlarını kırmaktan kurtardı. Emrahur, oğluna dönerek :

— Şimdi beni dinle! Murat hanın beni ne hâle getirdiğini gördün. İntikamımı ondan ala-caksın. Bu kır at seninle olduktan sonra dertlen-me, o seni her belâdan kurtarır. Bugünden bu yana baba ocağı sana haram. Kır atı al, yola çık, hudâ yardımcın olsun.

Emirahur karısına da dönerek :

— Karı kalk, sen de çulu partalı topla, doru ata yükle. Bundan sonra Murat Hanın toprakla-rı bize haram. Bir oğul vardı, onu da saldık gitti. Sıra Murat hanın canımızı almasına geldi. Eyisi mi durmayalım.

Dedikten sonra tedârik gördüler. Karısı, ken-disi, atı ve iti beraber yola baş koydular.

!*

**

Ruşen Ali Baba nasihatini dinledi. Kır ata binerek yurdundan uzaklaştı. Nereye gideceğini, ne yapacağını bilemez halde idi.

Güne bir gün Bingöl yaylalarına geldi, dola-şıp dururken, bir derenin kenarında üç dervişin oturduğunu gördü. Onlara selâm verdi. Dervişler de selâmı aldıktan sonra :

— Gel oğul, yanımızda otur. Biraz dinlen ba-kalım, bu geliş nereden?

O da dervişlerin sözünü tutar, atından iner, yanlarına oturur.

Meğer bu dervişler (Üçler) (II) imiş. Ru-şen Ali'ye yine :

— Oğul bir daha soralım. Nereden gelirsin, nereye gidersin?

— Nereden geldiğimi bilirim ama, nereye gideceğimi bilemem.

Dervişler aralarında şöyle konuşur : (Bu, arslan gibi bir delikanlı. Buna Er Dolusu bâde verelim de hem kahraman, hem de aşık olsun) böyle karar verirler.

İçlerinden biri, yanlarında akan derenin bir tas su alarak Ruşen Ali'ye verir ve :

— Bu seni beni yaraman aşkındır. İç oğ-lum bu Er Dolusu bâdedir.

Ruşen Ali bunu içince; 366 damarına bir ateştir yayılır.

Derviş ona bir tas daha vererek :

— Bu da üçler, yediler, kırklar aşkındır.

Ruşen Ali bunu da içince :

— Baba yandım, bu ne ateştir? dedi.

ARAŞTIRMALARI

Derviş : — Dur oğlum dur, hele bir daha var.

Diyerek bir tas daha doldurur verir ve :

— Seveceklerin aşkına, cenklerindeki selâ-metin adınal

Ruşen Ali bunu da içtikten sonra :

— Yandım, Yandım Allah, bu ne ateştir?

Diye feryat ederken, bir yandan da kendisi-nin başkalaştığını, söylediği sözlerin eskileri gi-bi değil de, kulağa bile daha hoş geldiğini an-lar. Söylediği sözler arasında kimisi ölçülü ve kafiyeli dökmeye başlar. Orada bir tahta par-çası görür, eline alır. Bu tahta parçası (Min ta-rafilah) elinde bir saz olur, kırk yıl saz altında gezmiş bir aşık gibi tahtayı saz gibi çalmaya başlar, ve şöyle söyler :

Tahta saz olmuş çalarım,

Rabbın işine şaşarım.

Nice dağları aşarım,

Başımda dumanlı dağlar.

Geçilmez yollar olmuştur,

İniş yokuş düz olmuştur,

Bin bir çilem yazılmıştır,

Kadisiz, muinsiz dağlar.

Dedikten sonra dervişler ona :

— Kalk oğul kalk git! Olacağı kadar olsun. Di-leklerin yerini bulacaktır, hiç esef çekme.

Bu sözlerle karşılık Koroğlu da :

— Babalar! Gam çekmeyin, Ölû baş kurttan sakınmaz.

Dedi. Dervişler arkasını okşayarak onu yola vur-dular...

!*

**

Ruşen Ali, o dağ senin, bu dağ benim diye gezüp tozmada olsun. Güne bir gün (Çamlıbel) denilen yere geldi. Baktı ki Cennet gibi bir yer... Kendi kendine : (İşte bir koçağın barınacağı bir yer!) ve sazına sarılarak :

Her yanda irmağı çağlar,

İner düz ovayı boylar,

Lâleli, sümbüllü dağlar,

Ne güzelmiş bu Çamlıbel!

İşte bundan sonra, Ruşen Ali'nin adı, kör Emirahur'un oğlu olduğu için (Koroğlu) diye kal-dı. Bundan sonra mâceralar, aşklar, yigitlikler ve savaşlar birbirini kovaladı...

KÖROĞLU'NUN KAYBOLUŞU :

Koç Koroğlu, çardaklı Çamlıbel'de; seçme koçaklarla, nâmlı dilberlerle tam 43 yıl dem tut-up devran sürdü. Gerek merhameti, gerek sehâ-

veti ve gerek koçaklığı ile cümle âleme destan oldu.

Çamlıbel arı kovanı gibi işledi. Sultan Mu-rat'ta onu çok sevdi. Kırkta bir bağ (haraç) al-masına ferman çıkardı. Gelen kervanlardan bağ alır, Beylerden, hanlardan ve mirzalardan hed-iyeler gelir, fakir fukarayı gözetirdi. Nerede bir dilber, yahut ki bir koçak haberi olsa 1999 deli ile gider, ne eder eder onu yanına alırdı.

Ama gün geldi ki yaşlandı. Tüfek de icat olduktan sonra cenk hevesleri kırıldı. Ve :

Tüfek icat oldu, mertlik bozuldu,

Eğri kırık kında paslanmalıcır, dedi.

Yanındaki koçak beylerden kimisi öldü. He-le Ayvaz'ın ölümü onu çiğerinden yaraladı. Vaktin birinde uyurken kır atı da kanat açıp gök-lere uçtu. Beli kırılan Koroğlu :

Kır atım yok benim gidem sazana,

Ayvaz öldü, döndüm artık hizana (yoksul) :

Diyerek kendi kendine kahr etti.

Gün geldi ki her şeyden soğudu. 1999 deli de yavaş yavaş yanından kaçmaya, başka koçak-ların yanına, yahut memleketlerine dönmeğe baş-ladı. Yanında Telli Nigâr'dan başka kimse kal-madı.

Çiğeri hun olan Koroğlu bir gün Telli Nigâr'a dedi ki :

— Nigâr! Ayvaz'ım öldü. Beylerimin kimisi öldü, kimisi de gitti. Kır atım ise ortadan yok oldu... Artık bu dünyada nemiz kaldı ki?...

Nigâr ona teselli vermeğe kalktı, ama fay-dası olamadı.

Koroğlu bir gün, cin seher vakti, gün Küle-l Kaf'tan görünmeden kimseye duyurmadan Çam-lıbel'deki konağında çıktı. Gidiş o gidiş... Ne-reye gittiğini bir Allah bilir. Bu dünya kimlere kaldı ki...

Kılıcı kaldı paslı,

Kaldık geride yaşlı,

Bu ses geldikten bu yana Telli Nigâr'ın da ne olduğunu bilen yok...

(I) Erzurum'un Gez mahallesinde 1866 yılında doğdu. 1951 yılında Erzurum'da öldü. Daha çok hikâye-ci olan aşık Mikdat, şîr de yazar ve (Kemal) takma adını kullanırdı. On üç kol üzerinden 1927 yılında sa-zile birlikte anlattığı Koroğlu hikâyeleri şunlardır: Ay-vaz, Köse Kenan, Telli durna (cıga), Kiziroğlu Mustafa, Bağdat, Kırım, Kayseri, Halep (Demircioğlu), Silistre (Hasan Bey), Dağistan (Hasan Bey), Bolu Beği, Telli Nigâr, Lezgi Ahmet.

(II) Bunlar, inanışlara göre; mânevî âlemde ya-sarlar. Gerekirse insanların kılığında girerek aralarında dolaşır, darda kalanlara yardım ederler, Hızır görevini yaparlarmış.

Düzeltilmesi Gereken Bir Yanlış :

KÖY İSİMLERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ

Yazan : Sıtkı SOYLU

Köy isimlerindeki yabancı kültür izlerinin silinmesini amaçlayan çalışmalarda bazı önemli yanlışlara düşüldüğünü bir yazımla belirtmeye çalışmıştım (1).

Dört yıl önce değindiğimiz ve aslında tamamen tersine çalışan bu uygulamanın durdurulması konusunda göze görünür bir davranışa tanık olmadık.

3-4 Aralık tarihlerinde Silifkede yapılan Türkmen şenlikleri sırasında tekrar tebliğ konusu yaptığımız ve çeşitli örnekler verdiğimiz değişikliklerin, Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinin bir girişimi üzerine İçişleri Bakanlığınca bir süre için durdurulduğu, tartışma sırasında Cahit Öztelli tarafından açıkladı.

Olay, günlük ve geçmiş uygulamasının unutulması gereken türden olmayıp, tersine bugüne kadarki uygulamadan doğan tahribatın da kesinlikle düzeltilmesini gerektirecek kadar önemli bir milli kültür meselesidir.

Biz konuya bu açıdan bakıyor ve sadece uygulamanın durdurulması ve bundan sonrasının doğru olarak yapılmasını değil, bugüne kadarkinin de mutlaka düzeltilmesini istiyoruz. Nitekim Silifke Türkmen şenliklerinde gerek dinleyici eğilimi ve gerekse tartışmaya katılanların genel kanaati da, bu yönde olduğu için; bir temenni kararı alınarak isteğin ilgili bakanlıklara bildirilmesi kararlaştırıldı.

Uygulamanın karar organı olan, İçişleri Bakanlığındaki komisyonun kimlerden ve hangi kriterlere göre oluşturulduğunu bilmiyoruz. Bildiğimiz şu ki, bu komisyon üyeleri; Millî Kültür espriyi yönünden uygulaması ile, yeteneği bulunmadığını kanıtlamıştır.

Köy isimlerimizimizin oluşmasında bazı ana unsurlar vardır. Bunlar ya Anadolu'da yerleşen aşiret boylarının isimleri, ya Anayurttan anısını da birlikte getirdikleri topoğrafik unsurları, ya da tamamen öz Türkçe anlamını buldukları yer isimleridir. Bunların dışında Hazar'ın Kuzey ve Güneyinden gelen göçlerde, siğ bölgede kalabilmiş Güneydoğu Anadolu'nun bazı bölgeleri ile Doğu Anadolu'nun iç kesimlerinde ve Trakya'da, eski

sakinlerle uzun süre birlikte yaşamış olmalarından korunma şansı bulunan yabancı kökenli köy isimleri'nin varlığıdır ki; İçişleri Bakanlığındaki komisyonun çalışma konusu da bunların Türkçeleştirilmesinden ibarettir.

Hal bu iken öylesine korkunç yanlışlıklar yapılmıştır ki, ilk bakışta değişiklik işlemlerinin Millî Kültürü damgalamak yerine silmeyi amaçladığını bile insan düşünebiliyor.

İsimlerin oluşmasını sağlayan yukarıda saydığımız ana unsurları yönünden bazı örnekler vererek uygulamanın nasıl yanlışlıklarla dolu olduğunu belirtmeye çalışacağız.

Önce genel nitelikte bazı örnekler verelim:

Tarsus'taki KÖSEMUSALI köyünün ismi NACARLI'ya değiştirilirken, Güneydoğu Anadolu'da hayli yaygın olan ve «Marangoz» anlamına gelen bu sözcüğün değiştirilmesi düşünülmüş ve aynı bölgede Adana - Misis bucağındaki «NACARLI» köyünün adı «KAŞLICA», Ceyhandaki «NACARLI» köyünün adı da «ÇEVRETEPE» yapılmıştır.

Bir yerde «AHI» adı «AHL» olarak düzeltilirken, bir başka yerde tamamen tersi uygulanmış, «AHL», «AHI» yapılmıştır.

Yozgat'ta «BAŞAYIŞ» köyünün adı «SARIGÜNEY» olarak değiştirilirken, Diyarbakır'da bir köyün adı yukarıdaki kökenden gelen «BAŞI» ye çevrilmiştir. Şu kısa örnekleri, esasa girmenden İçişleri Bakanlığındaki yetkili ve görevli komisyonun gerek dil tekniği ve gerekse genel tarih kültürü yönünden nasıl büyük hatalara düşecek kadar zayıf olduğunu belirtmek için verdik.

A — TARİHİ OLAYLARLA İLGİLİ İSİMLERLE İLGİLİ DEĞİŞİKLİKLER :

Tarihî olaylar ve bu olaylarda etkin olan önemli kişilerin adını taşıyan köy isimlerinin değiştirilmesi; anılardan o olay veya kişileri silmek. Tarihînin bu bölümünü koparmak olur. Geçici dostluk bağlarıyla ilişkimiz bulunan yabancı devlet ünlülerinin isimleri, hem de büyük şehirlerimizimizin caddelerine verilirken, Fatih'in oğlu ve tahti sağlığında oğluna terketmek gibi Osmanlı tarihinde eşine rastlanmayan bir jestin sahibi İkinci Beyazıt adına kurulan Manisadaki «BEYAZIT SA-NI» köyünün adının «AYVACIK'A» değiştirilmesi-ne gerekce bulmak çok zor.

ARAŞTIRMALARI

Anadolu tarihinde, 13. yüzyıl olayları içinde izi ve damgası bulunan «BARAK BABA»nın adını taşıyan Alucradaki köyün adı da «BABAPAZARI» na çevrilmiştir.

B — AŞİRET VE BOY İSİMLERİYLE İLGİLİ DEĞİŞİKLİKLER :

Anadoluyu Türkleştiren boylar arasında AVŞAR'lar, özel bir önem taşır. Tarihi kaynaklar Avşarlar'ın, Malazgirt zaferinden önce Anadolu'ya geldiklerini ve yerleştiklerini bildirir. Ama, komisyon bundan habersiz olmalı ki bu büyük aşiret boyu'nun ismini de değiştirmekte sakınca görmemiştir. Örneğin, Bahkesir'in Marmara bucağındaki «AVŞAR» köyünün adı, «TÜRKELİ» ye çevrilmiştir.

Özellikle İç Anadolu'ya yerleşmiş bulunan ve İran Kültüründen geçtikten sonra Anadolu'ya gelen kalabalık «ZENGÂN» aşireti, bu yerleşmeden sonra esas kökenine yönelmiş ve «ZENGEN» adıyla birçok köy kurmuştur.

Ama, Karamandaki ZENGEN «BAŞHARMAN», Sarayönündeki «ÖZKENT», olarak değiştirilmiştir.

Tıpkı «ZENGÂN»lar gibi kalabalık bir aşiret boyu olan «RAKKA» ve «ILDANLI» aşireti de İç Anadolu'ya yerleşmiş ve boy isimlerini taşıyan köyler kurmuşlardır. Bir bölüğü halen Suriye sınırlarında aynı ismi sürdüren bu boyun köy isimleri de değiştirilmiş ve Karapınar'daki «RAKKA» ismi «SAZLIPINAR»a, «ILDANLI»nın ismi de «AKCAYAZI»ya dönmüştür. İşin bir başka garip yönü ise yeni isimlerle bağlantı kuracak unsurların bulunmamasıdır. Örneğin «SAZLIPINAR»a çevrilen Rakka'da pınar kavramı yoktu ve su unsuru sadece kuyuyla bağdaşır.

Büyük kısmı halen Taşilli yöresinde göçebe yaşantısını sürdüren «BAŞAYIŞ»-ler de tıpkı Zengân'lılar gibi İran kültüründen geçmiş büyük bir aşiret boyudur. Bir kısmı köylemeye yeni yeni başlamış bulunan ve geleneğinin bütün unsurlarını taşıyan bu aşiret boyunun bir elin parmaklarıyla sayılacak kadar az olan köylerinin isiminde de garip bir uygulama vardır. Bir arada örnek olarak Akdağmadenindeki «SARIGÜNEY»e çevrilen «BAŞAYIŞ» köyü verilebilir.

Örnekleri çoğaltmak mümkün, ama yazımızın özet niteliğini aşmaması da şart. «BOZDOĞAN»ın Urfa'da GÜLVEREN'e, «GICAN»ın Karapınar'da «MEŞELİ»ye, «ATLANDI»nın Karapınar'da «DOKUZATLI»ya, «TECİRLİ»nin İçdir'da «TACIRLI»

ye çevrilerek bu furyadan nasıplarını aldıklarını belirtmekle yetinelim.

C — TAMAMEN ÖZTÜRKÇE'DEN OLUŞMUŞ KÖY İSİMLERİYLE İLGİLİ OLANLAR

Arapça, Farsça veya Ermenice sanılan köy isimleri değiştirilir ve yenileri bulunurken; eski ismin kökeni konusunda ufak bir araştırma, hiç değilse Türk Dil Kurumu'nun taramalarını gözden geçirmiş olsa idi; komisyon şimdiki düşüştüğü yanlışlığa düşmeyecek, pırl pırl Türkçe oluşturulmuş isimleri silmek gibi hâtalara işlemezdi.

Anadolu'nun hemen her tarafında, bir derenin iki yakası arasında su geçirmek için yapılan ağaç kanal - köprüye «GERİZ» denir. Ama, Ve-zirköprü'deki «GERİZ» köyünün adı «ARICA» yapılmış.

«KESTEL», keçi kılından yapılmış, sert ve sağlam bir ipin adıdır. Sert, sağlam sarp anlamına kapızlar kenarında kurulmuş yaylalara da bu ad verilir. Anadolu'nun birçok yöresinde «Kestel yaylası» ismiyle rastlanır. Ama, Alanyadaki «KESTEL» köyü «ÇAMYOLU», Kadınhanındaki «KESTEL» ise «BEYKAVAĞI» olmuştur.

Birçok köy ve kasabaya öztürkçe olmasından dolayı «ERDEM», «ERDEMLİ» gibi isimler verilirken, Hınıstaki «ERDEM» köyünün adı «DOĞANBEY» olmuştur.

Rüzgârın değişik yönlere göre, döne döne esmesine «DAĞALLAMA» denir. Eşer rüzgâr «Dağallar»sa ne harman savurttu, ne de kışın karlı günlerde savurduğu kar yüzünden yol yürütür. İşte öylesine rüzgârların sürekliliği, ne yaz, ne de kış aylarında durmaksızın anafor yaptığı bir yerde kurulan Karaman'ın «DAĞAL» köyünün adı, bugün «DAĞKONAK» olmuştur. Sanki konaklamaya en uygun yermiş gibi.

«KÂH», köşe ve kıyı anlamındadır. Kayanın kâh'i, dağın kâh'i gibi deyimleri yurdumuzun birçok yerlerinde duymak mümkün. «Dâm» ise, ev veya bina anlamındadır. Tek başına bulunan bazı binalar, çevresine kendi adını verir. Yaz damı, yalnız dam vb. gibi isimleri her yerde işitmek mümkün. Bundan otuz veya kırk yıl öncesine kadar güzlek olan ve böyle bir tek dam'dan isim alan, köyleştikten sonra da bu ismi sürdüren; Kâhdaki dam anlamına, «KÂHDAMI» köyünün adı Türkçe adı da komisyonun elinde herhalde Ermenice kökenden geldiği sanılarak «ÇAMPINAR» yapılmıştır.

Yüzerce örnek, hem de affedilmez türden yanlışlıklarla dolu örnek vermek mümkün ama; şayet etkili olacağına bu kadarı da yeter diyoruz.

BEKTAŞİLİKTE KULLANILAN DEYİMLER

- II -

Yazan : Dr. Bedri NOYAN

Düşkün : Yol terbiyesine uymamış ve kendisine suçluluğunun gerektirdiği işlem yapılarak ceza verilmiş kimseye (Düşkün) denir. Alevilerde bu ceza çeşitli derecelerde ve bir kısmı para cezası şeklinde ise de Bektaşilerde Düşkünlük pek nâdir olur. Olursa, ilgili olanın yol ile olan bütün bağları çözülmüş sayılır. Aforoz edilmiş olur. Düşküne (yolsuz) ve düşkünlüğe de (yolsuzluk) da derler.

Birden fazla kadınla evlenmek, Meydandan izin almadan (yani : Mürşidden) kadın boşamak ve boşaltmak, zinâ etmek suçtur. Alevilerde Alevi olmayan bir kimse ile temaseden kadın çok suçlu sayılır, gizli kalacağına kesin inanç getirilirse, kadın yok edilir.

Adam öldürmek de büyük suçtur; öldürülür. Olmazsa hükümete haber verilir, teslim edilir.

Hırsızlık'ta çalınan ödetilir. Çalan sürgün cezasına çarptırılır. Yedi defa tekrar edenin sakalı, bıyığı kesilir ve daimî olarak köyden veya o şehirden koçulur.

Yalan söylemek, dedi - kodu etmek, birinin sırrını açıklamak, dört yılda bir olsun baş okutmamak, mürşid hakkını vermemek te Alevilerde düşkünlük nedenleridir. Alevi olmayanlarla evlenmek de böyledir.

Bektaşilerde de bu gibi (Bektaşî ahlâkı) na uymayan durumlarda ceza verilir. Suçu işleyene önce rehberi ihtarda bulunur, öğüd verir. Hâlini düzeltmediği görülürse o zaman Mürşide söylenir. O da kendisini gizlice çağırarak bu hâli düzeltmesini söyler. Eğer bunu da dinlemez ve suçunda devam ederse Meydân açıldığı bir günde Mürşid kendisini Muhibbler huzurunda hafif bir ihtarla terbiye eder. Olmazsa o zaman da Meydân taşı üzerinde kendisine tahta kılıçla veya temsili olarak bir değnek ile hafifçe sırtına değdirilerek ceza verilir. Bu bir döğme değildir. Sembolik bir vuruştur. O meydana çıkıp da böyle bir sembolik işleme bile uğramak adam olana yeter. Değnekle böyle hafifçe dokunarak vurur gibi yapmağa (Tarik urmak) veya (Tercüman urmak) derler.

El - etek tutmak : Uyarıcı (Mürşid) katına vurub Erkân ile Meydân görerek Bektaşî olmağa. (Nasib almak), (Mî'râc görmek) de denir. Buna (Erkân görmek), (El - etek tutmak) da derler.

(İkrar vermek) de bu anlamadır.

(El - etek sâhibi), (El - etek tutmuş) demek : Bektaşîliğe girmiş demektir. Giriş töreninde Rehber o kişiyi Mürşid yanına götürdüğünde orada talib ve mürşid bir zaman da rehberle her üçü usulü ile ellerini birarada tutarlar. Bu sırada talib sol eliyle de Mürşidin eteğini sıkıca tutar. Onun telkinini böylece alır. İşte (El - etek sâhibi) demek bu merasimden geçmiş, nasib almış, bir uyarıcıya bağlanmış anlamına gelir.

Er : Yola girmiş erkek. Sözüünü tutacak karakterde yol eri. Edeb ve erkâna saygılı, nefesine boyun eğmeyen kimse.

Erenler : Gerçeğe ermiş, olgunluğa ulaşmış kimse. Bazan Hakerenler deyişi de kullanılır. Cenâb erenler sözü ile çoğu zaman Tanrıyı kasdederler. Bektaşîlikte Uyarıcıya sadece Baba değil, Babaerenler diye hitabedilir. Kardeşler birbirleriyle «Erenlerim» diye konuşur. Bir de (Nazarım) deyişi vardır, özel maddesinde yazıldı.

Evlîyâ = Ermiş denilen yol büyükleri erenler sözüyle anlatılır. Bazan «Gerçekten erenler» şeklinde söylenir. Hz. Hacı Bektaş velî için de (Erenler Şâhi) deyişi kullanılır. Bir çok Tercümanların son bölümünde (Erenler, gerçekler demine...) cümlesi içinde de bu söz kullanılmaktadır.

Eyvallah : Bektaşiler arasında bir sözü tasdik makamında, evet anlamında çok kullanılır. (İyi vallâhi) sözünden söylene söylene bu biçime girmiştir. Kendisine seslenen kimse seslenene «Eyvallah» dedi mi (Efendim, buyurunuz!) yerinedir. Söylenen bir söz anlaşılmayınca dinleyen (Eyvallah?) diye soru edasıyla söyleyince (Anlamadım) demeğe gelir, (Bir daha söyleyiniz) anlamına gelir.

Selâm verene, bir armağan verene de «Eyvallah» sözüyle karşılık verilebilir.

Fahir : Derviş ve Mürşidlerin giydiği Hüseyinî, oniki dilimli tâca Fahir de denir. Mevlvilerde de bu söz kullanılır. Dervişlerdeki sarıksızdır. Beyaz keçedendir. Eskiden kırmızı giyenler de var imiş, fakat görmedim. Yalnız kırmızı arakıyye giyen erler ve bacılar gördüm. Bektaşilerde

ARAŞTIRMALARI

genel olarak kubbe tarafı oniki dilimli, başa geçen alt kenarı dört parçalı şekil kullanılır. Kubbesi de dört parça olanlar vardır ki buna (Edhemî tâç) denir.

Sırta giyilen geniş kollu hırkaya Fahir denilir.

Fakiir : Yoksul demektir. Bektaşiler, «Ben» demeyi sevmeyiz, makbul saymazlar. Fakiir sözü «Ben» yerine kullanılır. (Fakiir, bilmiyorum.), (Fakiiriniz saygılarımı sunarım) gibi.. Buradaki Fakir'lik : Hz. Peygamberin ünlü Hâdislerinde (El-fakr-ı fahri = Yoksulluğu ögücüdür) dedikleri ve öğündükleri çeşit yoksulluktur.

Gani : «Bol, çok var» anlamlarına kullanılır. Aslında : Zengin, ihtiyacı yok demektir.

Göçmek : Ölmek demektir. Hakk'a yürümek, yürümek, kalıbı dinlendirmek deyimleri de eşit anlamdadır.

Gökten İsa'nın inip Deccâlî öldürmesi : Ruhun, nefis fir'avununu yok etmesidir. Böylece ölünün dirilmesi vakî olur. Nefs katledilir, gönlüden Mehdî ortaya çıkar.

Görüşmek : Türkçede iki kişinin birbirleriyle konuşması veya birbirlerini görmeleri anlamına gelir. Bektaşîlikte bu, canlılara olduğu gibi cansızlara karşı da yapılır. Bir başkasından bir bardak su, bir fincan kahve alan Bektaşî bardağı, fincanı öper. Yani onunla önce «görüşür», tanışır. İktikten sonra tekrar «görüşerek» verir. Hizmet eri de fincanı alırken içinin eliyle örtterek verdiği fincanı aldıktan sonra «görüşür». El - yüz yıkayınca size havlu uzatan bu havluyu öperek yani onunla «görüşerek» verir alınca siz de «görüşür», sonra silinirsiniz. Yine böyle geri verilir.

Yatağa yatarken önce yastığa secde edilip öpülür, bir yere oturacak olan önce secde ederek o yerle görüşür, kalkarken de önce yerle «görüşüp» öyle kalkılır.

Saz çalacak olan sazı eline aldı mı önce onunla «görüşür». İkrar töreninde Arakıyye giydirirken, Tiğ - bend bağlanırken Mürşid onlarla görüştükten sonra cana da «görüştürür» ve ondan sonra talibe giydiren ve beline bağlar.

Öpülmesi sakıncalı maddeler verilip alınırken kendi elinin başparmağı öpülür.

İki Bektaşî karşılaşınca da birbirleriyle bu

şekilde görüşür. Her iki elleriyle birbirlerinin sağ elinden tutarlar ve beraberce biri diğerinin elini (başparmağı tarafını) öperek «görüşürler». Uzun zaman birbirlerini görmemiş iseler kucaklaşarak ve içten salavat getirerek önce sağ omuza, sonra sola, sonra tekrar sağ omuza karşılıklı niyâz ederler. Görüşenlerden biri Baba, Halife, Dede-baba ise diğeri sonradan ayrıca kendinden üstün katta olanın sağ ej avuç için de öper.

Gönül etmek : Bir can'ın uyarıcısından manevi yardım, manevi himmet istemesidir.

Gönül yıkamak : Yapılan bir yanlış işe kırılmak. Bektaşiler buna çok önem verirler. Kimsenin gönlünü kırmamak birinci iştir. Bir gönül yıkamağı Kâ'beyi yıkmaktan daha büyük bir yanlış sayarlar.

Gülbank (Gülbenk) : Özellikle Uyarıcı'nın törenler sırasında okuduğu, Türkçe ve dua tarzında düzenlenmiş sözlerden meydana gelmiş kısas veya uzunca konuşmalardır. Çerâğ gülbenki, sabah ve akşam gülbenkleri, Ayn-ül-cem' bitiriş gülbenki gibi... Eskiden Yeniçerilerin Gazâ gülbenki de vardır.

Gülbenk, Farsça'da «Gül sesi» demektir. Bülbul ötüşüne de Gülbenk denir.

Mevlevî'lerde de bu deyim vardır. Tercümanlar gibi nisbeten kafiyeli şekilde düzenlenmişlerdir.

Mürşid Gülbank çekerken (okurken) Muhibb'ler, el parmakları birbirine yapışık ve düz olarak uzatılmış bir şekilde ve sağ el parmakları sol el parmakları üzerine mühürlenmiş olarak yere koyup başlarını secde eder gibi eğerek hafif sesle «Allah Allah! Allah Allah!..» derler. Eğer ayakta iseler Niyaz duruşuna (Peymânçe'ye) geçerler. En sonunda Baba Efendi «Erenler, gerçekler demine Hü!» deyince dinleyenler hep birlikte «Hü!» deyüb doğrulurlar.

Habbe : Haydariyye'nin iki taraf göğsüne takılan nohud veya fındık büyüklüğünde Necef taşı veya Akıyık gibi bir taştan yapılmış bir süstür. 12 santim kadar bir gümüş zincirle bağlanmıştır. Mubarek maaamları ziyaret ettikçe, herbirisi için bir habbe takılır. Haydariyye ön kenarında eşit aralıklarla dizili, takılı olan bu habbelerin sayısı o kimsenin kaç maaamı ziyaret etmiş olduğuna işarettir. Yedilerden iki tarafta

Tıp Folkloru :

KEYLİK KÖYÜ'NDEN BAZI HALK İLAÇLARI

Yazan : Dr. Ayşegül DEMİRHAN

Yıllardanberi sürdürdüğümüz folklorik tıp çalışmalarına bir örnek olarak Sivas'ın Sebinkarahisar İlçesine bağlı Keylik köyünü aldık. Bu köyün yerlisi olan Zekiye Yiğit (1) burada kullanılan bazı halk ilaçları üzerinde bilgiler verdi. Bu bilgileri modern tıp bilgileri ile karşılaştırarak bazı sonuçlara vardık.

Papatya Çiçeği (Flos Chamomillae vulgaris): Bir miktar papatya toplanır, bir tencere içinde su ile kaynatılır. Kaynamış ve rengi hafif kırmızı olmuş suya bir miktar şeker konur ve karıştırılır.

Ondört habbe olan tamamını ziyaret etmiş demektir. Bazıları oniki tanesinden sonrasını takmamağı öngörürler.

Hakk'a Yürümek: Ölme anlamına'dır. Eşit anlamda olarak: Göçmek, kalıbı dinlendirmek deyimleri de kullanılır.

Hakk'ta: Kalmamış, bitmiş sözü yerine kullanılır. Bektâşiler «Yok» demeyi sevmezler. Ekmek bitti ise, ilgili kimseye bunu haber vermek için «Ekmek Hakk'ta erenlerim» diye söyler, çarşesine bakılır.

Haydariye: Hırka altına, tennüre üstüne giyilen kolsuz, omuzbaşlarının üst bölümleri omuzdan aşağıya Paziya doğru kenarı yuvarlak bir şekilde ve on santim kadar kendinden uzantılı, yakaşsız, önü ilik ve düğmesiz, belden aşağıya kadar boyda bir yelektir. Yaka kenarında oniki sıra düz dikiş olup bunlar ön kenarlara paralel olarak, kenarın yarısına kadar iner. Yünlü ve başka kumaşlardan, beyaz, bej rengi, çeşitli açık ve koyu kahve reğinde olabilir.

Hırka: Tennüre üstüne giyilen (Haydariye giyilmiş ise bunun üzerine giyilen) manto şeklinde bir giysidir. Yakaşsız, tek parçadan yapılmış, geniş ve uzun kolludur. Kollar omuzdan ele kadar aynı genişliktedir. Yaka kenarına birbirine paralel olarak oniki dikiş çekilir. Önde bu dikişler göbek hizasına kadar iner (Haydariyedeki gibi). Önkenarlar düz olup düğme-ilik yoktur. Beden boylu ve dümdüzdür, bel yeri yoktur. Törenlerde siyah renkli yün kumaştan yapılmışını giymek müstahabdır. Koyu ve açık kahverengi, beyaz, bej renkleri de giyilir. Mevsim ve iklime göre renk ve kumaş seçilir.

(Devam edecek)

lir. Karışım bir gece bekletilir ve sonra şişelere aktarılır. Mide ağrısı olan hastalara günde üç kaşık verilir. Papatya infüzyonu bugün modern tıpta da tonik, aromatik ve uyarıcı olarak kullanılır.

Haşhaş Çiçeği (Flos Papaveris): Bir miktar çiçek dövülür, içine şeker atılır, bir miktar su ile hafifçe kaynatılır. Meydana gelen şurup-tan öksürüğü olanlara verilir.

Karpuz: Karpuzun üzerinde delik açılır, bir miktar saf bal bu delikten konur, balla karışmış olan karpuz suyundan nefes darlığına karşı içilir.

Nane Yaprağı (Folium Menthae): Bir miktar nane kaynatılır, içine şeker konur ve bu şekerli sudan diş ağrısına karşı içilir. Bugünkü tıpta ise nane yaprağı mide bulantılarını kesici, karminatif ve koku verici olarak kullanılmaktadır.

Karabiber (Fructus Piperis nigri): Bir bardak çaya bir miktar karabiber konur, hem öksürüğe karşı hem de soğuk algınlığını giderici olarak kullanılır. Gerçekten karabiberin bileşiminde bazı terpenik maddeler taşıyan uçucu yağ, yakıcı özelliğe sahiptir ki droğun kızdırıcı ve uyarıcı etkileri bu maddelerden ileri gelmektedir.

Kantaron (Herba Centaurii): Şeker hastalığı için 50 gr. kırmızı kantaron, 6 bardak suda hafifçe kaynatılır ve soğuduktan sonra yemek aralarında birer fincan içilir. Sıtma tedavisinde ise 20 gr. kantaron 20 gr. pelinotu ile 1 kg. suda hafifçe kaynatılır ve elde edilen sıvıdan hastaya sabah akşam verilir. Ayrıca drog midevi ve gaz söktürücü olarak da kullanılır, bunun için 20 gr. ayvadana ve 20 gr. mayasilotu 20 gr. kırmızı kantaron ile birlikte 1 kg. su ile kaynatılır ve yemeklerden sonra birer fincan verilir. Gerçekten kırmızı kantaronun bileşiminde ona kuvvet verici ve iştah açıcı etkiyi veren iki acı madde (erytaurin, erythrocentaurin) vardır.

(1) Zekiye Yiğit 47 yaşında olup, bize bu bilgileri ağızdan nakil yolu ile vermiştir.

LİTERATÜR:

- 1) Baytop, Turhan: Farmakognozî Ders Kitabı (2), İst. 1971.
- 2) Demirhan, Ayşegül: Mısır Çarşısı Drogları, İst. 1974.
- 3) Koyuncuoğlu, Hikmet: Farmakoloji Dersleri, İst. 1969.

«Eski İçel» Halk Kültürünü Yansıtan :

SİLİFKE TÜRKMEN ŞENLİĞİ

Yazan : Özcan SEYHAN

Silifke yöresinden «Türkmen Ezgileri» sunan halk sanatçıları topluluğu

Şenliğin amacı, adından da anlaşılacağı üzere, Orta Asya pınarından Anadolumuza akıp gelen ve Eski İçel'e yerleşen Türkmenlerin orijinal benliğini su yüzüne çıkarmaktır.

Bu şenliklerin ilki 1958 yılında başlamış «Halk Gecesi» ve «Folklor Şenliği» adları altında 1975 yılına kadar sürüp gelmiştir. Onsekiz yıllık uğraşı içinde asla profesyonel sanatçılara itibar edilmemiş, tüm programlarını yöresel kaynaklardan oluşturmuş, amatör bir ruh içinde sahnesini kendi eliyle açmış ve kapamıştır. Bu çabalar gittikçe olumlu bir biçimde gelişmiş, oldukça geniş bir alana yayılmış ve en sonunda yurt ölçüsünde bir şenlik olma özelliğini kazanmıştır. Daha doğrusu bu yörede, Karamanoğulları Devrinden beri Orta Asya kökenli geleneklerin otantik özelliğini yitirmemesi böyle bir şenliğin yapılmasını zorunlu kılmıştır.

Elbette eski İçel'in evlâtları, Orta Asya'dan Anadolu'ya gelirken beraberinde bir çok kültür değerleriyle birlikte geldiler ve bu topraklara öyle yerleştiler. Ne büyük bir raslantıdır ki, yerleşme arazilerinin stratejik açıdan çok engebelik, dağlık - taşlık, geçilmesi ve ilerlemesi güç

olması nedeniyle istilacılara karşı kendilerini koruyabilmişler, kişiliklerini yitirmemişler ve şu yüzdenden tertemiz kalma olanağını bulmuşlardır. Başka bir deyişle «TAŞELİ» adı verilen bu yöre, bir yıl önce toprak altında kalan eski eserler gibi Türk Folklorunun saklı kaldığı bir yer durumunda olmuştur.

İşte, Türkmen Şenliği kurucuları, bu görüldüğün bilincine vararak köklü bir girişimde bulunmuş, Turizm ve Kültür Bakanlıklarından resmen onay alarak maddî - manevî yardım görmüş ve bu yıl ilk kez «1. SİLİFKE TÜRKMEN ŞENLİĞİ» programını başarıyla uygulamıştır.

Şenlik Yürütme Kurulu bundan böyle her yıl bilimsel bir yöntemle derlediği Türkmen Geleneklerini sahnesinde sergileyecek ve bu sayede çok geniş bir alana yayılmış bulunan «Eski İçel (Anamur, Erdemli, Gülnar, Mut, Silifke, kısmen Ermenek ve Karaman)» halkının tüm kültürünü bir buket gibi seyircisine sunmuş olacaktır.

Bu yıl yapılan şenlikte seyredilen sanatçılar tümüyle köylü idiler. Dolayısıyla bizlere Eski İçel köylüsünün sanatını gösterdiler. Böyle bir şeyle ilk kez karşılaşmalarına rağmen yeterince

başarı sağladılar. Aslında sahne sanatından daha öte giderek unutulmaya terk edilen ata yadigarlarımızın otantik bir biçimde bizlere sergilenmesi gerçekten ulusal duyguların ve toplumsal koşulların tadıldığı bir demokrasi hareketi olmuştur.

Hele Kabasakallı aşiretinin oynadıkları Arap Oyununda, şişirilmiş tulumuyla eli - yüzü kaplı Arap'ın o ilkel hareketleri ve ses çıkarmaları nasıl Orta Asya Şamanizminin görüntüleri değildi?...

Diğer yandan eline kemanesini davulunu alarak Toroslar'ın en uç köşelerinden gelen köylü sanatçıları otantik Türkmen ezgileri, söylediler, coştukça coştular:

«Yayların suyu ne acı
Aman geliyor çifte bacı
Aman yaylalar, serin yaylalar

Yayla demeli
Kaymak yemeli
Güzel sevmeli...»

Yine aynı güzellikte ağıtlar, bozlaklar dinledik. Gırtlaktan çıkan ses geleneği hep Türkmen-

Kırtıl Mengi Oyunu Ekibi «Sevelim» bölümünde Şenlik konuklarından Japon müzikolog Harumi Koşiba'yı ellerinin üzerinde taşırlarken

ce idi. Mersin Aslanköy'den Mahmut Kahraman çok beğenildi.

Yetmişdört yaşında Şevki Kepez Emmi, bir Türkmen kadınının nasıl çocuk sevdiğini taklit etti. İnsanın bu sevmeye karşısında bir Türkmen çocuğu olası geliyordu.

Tek oyun oynayanlar ellerinde «T» biçiminde kısa saplı özel bir oyun kaşığı ile oynadılar. Oyunlar atadan görme ne ise o şekilde oynandı, uyduruk hiçbir hareket yoktu. Kıyafetleri gündelik köy hayatının kıyafeti idi. Yalnız «Kel Kız» ile kemane çalarak bozlak okuyan Kaffar Uğur gerçekten Türkmen kıyafetini temsil ettiler.

Ermenek - Görmel köyünden gelen Halk Sanatçıları tek ve grup halinde bellerindeki kuşaklarına deynek sokarak çok eski bir oyun geleneğini canlandırdılar. Özellikle «Kızım kızım» tür-küsüyle çok ilgi gördüler.

Bebek Oyunu (Köylü kuklası) da çok değerli bir gösteri oldu. Yerde yatan köylü dayı, hiç farkında olmadan, büyük hünerler göstererek Türk köylü kuklasının varlığını eşsiz güzellikte belgeledi.

Kırtıl Mengi Ekibi, çok değerli ve fakat çok yaşlı, emektar Felteş Emmi'nin sazi eşliğinde mengiler oynadı. Hiçbir yönü yapmacık olmayan, bu Mengiler karşısında gurur duymamak elden gelmez. Zaten mengi oyunu oldum olası bir gurup oyunudur, bütün figürler gelenek üzerindedir. Bu yönden ister istemez ilgi çekiyor, kendini sevdiriyor. Mengi ortasında «Sevelim...» diye bir bölüm vardır. Orası gelince oyuncular yere çökerler, toplumdaki sevdikleri bir kişiyi çağırırlar. Resimde görüldüğü üzere, Japon Müzikolog Harumi Koşiba bu mengide sevilerek havaya kaldırılmıştır.

Kısacası, Türmen Şenliğinde, şu sevindirici olaya tanıklık ettik ki, ayrı ayrı köylerden ve ilçelerden gelen halk sanatçıları gösterilerde birbirleriyle adeta yarış ediyorlardı. Hele şenlik sonunda Silifke'den ayrılan gelecek yıllık şenliğe daha derli toplu kıyafetlerle, oyunlarla, müziklerle ve seyirlik oyunlarla gelmek istediklerini belirtiyorlardı. Demek ki, gelecek şenliklerde atalardan kalan dipte - bucakta, kıyıda - köşede, sandıkta - dolapta neler varsa hepsi ortaya konacaktır.

Böylece Türk Folkloru adına aydınlık kazanması gereken konularda tamamlayıcı ve karşılaştırmalı olanaklar doğmuş olacak, bundan Yurdumuz Ulusal ve Bilimsel yararlar sağlamış olacaktır.

Silifke'de Yeni Bir Organizasyon :

I. TÜRKMEN ŞENLİĞİ

Yazan : İrfan Ünver NASRATTINOĞLU

Silifke Halk Eğitimi Merkezi tarafından düzenlenen Geleneksel I. Türkmen Şenliği, 3 ve 4 Aralık 1976 tarihlerinde Silifke'de yapılmıştır.

3 Aralık 1976 günü saat 20.30'da Halk Eğitimi Merkezi salonunda, bir konuşma ile açılan şenlikte şu program uygulanmıştır :

— Çatak, Kavak ve Saraydın köylerinden gelen halk sanatçılarından yöresel Türkmen ezgileri.

— Şevki Kepez'den «Çocuk Sevmesi»

— «Arap Oyunu» adlı köy seyirlik oyunu. (Demircili ve Kabasakallı köylüleri)

— Türkmen Bozlağı yarışması

— Bebek oyunu (Kukla)

— Ferdî Türkmen halk oyunları yarışması

— Ermenekli halk sanatçılarından oyunlar.

4 Aralık 1976 akşamı ise şu program uygulandı :

— Silifke, Erdemli, Aslan köy ve Ermenek köylülerinden halk korosu

— Şevki Kepez'den «Çocuk Sevmesi»

— «Arap Oyunu» adlı seyirlik oyun. (Silifke, Kabasakallı köylüleri)

— Felteş Emmi'den, sazla Türkmen ezgileri.

— Horoz Hasan'dan «Bebek Oyunu» (Köy kuklası)

— Türkmen Bozlağı yarışması sonuçlarının açıklanması ve derece alan halk sanatçılarından birer bozlak.

— Ferdî oyun yarışması sonuçlarının açıklanması ve ödüle lâyık görülen sanatçılardan birer oyun.

— Ermenek Görmel köylülerinden ikili oyun.

— Kırtıl Mengi Ekibinden «Semah» gösterisi.

— Silifke Halk Eğitimi Merkezi Ekibinden Silifke Halk Oyunları gösterisi.

TÜRKMEN BOZLAĞI

YARIŞMASI

Bozlak okuyan halk sanatçıları arasındaki yarışmanın sonuçları jüri tarafından şöyle açıklandı:

1. Karacaoğlan Ödülü: Mehmet Kahraman,

2. Dadaloğlu Ödülü: Ömer Kılıç,

3. Taşlı Aşıklar Cemalî Ödülü: Gaffar Uğur,

4. Silifkeli M. Sait Uğur Ödülü: İbrahim Selvi.

FERDİ OYUN YARIŞMASI

Ferden oynanan Silifke ve yöresi oyunları için yapılan yarışmanın sonuçları da şöyleydi :

1. Köroğlu Ödülü: Şükrü Olgun,

Türkmen Efesi (Arap Oyunu'nda «Efe Baş»)»

2. Gündüşoğlu Ödülü: Hasan Ak,
3. Natuvani Ödülü: Abit Taş,
4. Serdarî Ödülü: Halil Değirmenci,
5. Kara Feyzi Ödülü: Gaffar Uğur,
6. Aşık Kerem Ödülü: Vahit Kaya.

YARIŞMALARIN JÜRİSİ

Gerek Bozlak, gerekse oyun yarışmalarının jürisi İstanbul ve Ankaradan çağrılan şu kişilerden oluşmaktaydı:

Başkan: İhsan Hınçer (Türk Folklor Araştırmaları Dergisi Sahibi)

Üye: Nail Tan (Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanı)

Üye: İrfan Ünver Nasrattinoğlu (Folklorist)

Üye: Yaşar Doruk (Millî Folklor Araştırma Dairesi Müzik Şube Müdürü)

Üye: Bayan Harumi Hoşiba (Japon Müzikolog)

TÜRKMEN FOLKLORU SEMİNERİ

4 Aralık 1976 günü Silifke Halk Eğitim Merkezinde bir de «Türkmen Folkloru Semineri» dü-

Toplumsal Bilim Araştırmaları Hakkında :

YARARLI BİR SEMİNER

1961 den buyana çalışmalarını sürdüren Orta Doğu Teknik Üniversitesi Türk Halk Bilimi Topluluğu (ODTÜ THBT), daha ziyade Halk Oyunları alanındaki yoğun çabalarını 1970 lere gelindiğinde Folklor'un diğer dallarına da yöneltmiş ve son yıllarda kuramsal çalışmalara ağırlık vermeye başlamıştır.

17-18-19 Aralık 1976 günlerinde ODTÜ Merkez Kütüphanesi Sinema Salonu'nda yapılan «Türkiye'de Toplumsal Bilim Araştırmalarında Yaklaşımlar ve Yöntemler» Semineri, topluluğun değerli bir organizasyonu idi. THBT yöneticileri seminerin amacını şöyle özetliyorlardı :

«Topluluğumuz kuramsal çalışmalarını sürdürürken belli sorunlar karşısında kalmıştır. Bunlardan yöntem konusu özellikle vurgulanmaya değer. Üzülerek belirtelim ki Ülkemizde yöntem konusunda yararlanacak kaynakların azlığı ve değişik alanlardan gelen kişilerin halk bilimlerinden nasıl yararlanacağı başlı başına bir sorun idi. Gelişen toplumsal bilimlerde birçok disiplinler birbirine yaklaşmış kimisi değişik disiplinlerle ortak çalışma alanına girmiş kimisi de yeni yeni yöntemler uygulamaya başlamıştı. Bütün bunları gücümüzün yettiğince öğrenebilmek ve bu konularda düşünenleri bir araya getirebilmek için bu semineri düzenlemiş bulunuyoruz.

Halk Biliminin içerdiği konular açısından toplumsal bilimlerin hemen hemen hepsinin ilgilendiği konuları kapsamaktadır. Diğer çalışma alanındaki gibi ya da halk bilimciler diğer çalışma alanlarından ne biçimde yararlanacaklardır. Bu seminerin bu sorulara yanıt getireceği umudundayız.»

Seminerin konuşmacıları ve ele aldıkları konular ise şöyle idi :

Doç. Dr. Bozkurt GÜVENÇ
«Toplumsal Bilimlerde Kavram Kargaşası Üstüne»

Doç. Dr. İlhan TEKELİ

zenlendi.

Divan Başkanlığını Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanı Nail TAN'ın yaptığı seminerde şu bildiriler okundu :

1. Silifke Tutkusu : Prof. Dr. Ahmet Edip Uysal,

2. Taşlı Yer Adları : Sıtkı Soylu,

3. Taşlı Halk Ozanları : Cahit Öztelli

4. Türkmen Ezgileri : Özcan Seyhan.

«Çevre Ülkelerinde Toplumsal Bilimlerin İdeolojik Sorunları»

Dr. Doğan ERGUN

«Toplumsal Bilimlerde Yöntem ve Araştırma Teknikleri Arasındaki Farklar ve Bu Farkları Açıklığa Kavuşturma Zorunluğu»

Dr. İbrahim ARMAĞAN

«Matematiksel Yöntemin Toplum Bilimlerindeki Yeri ve Önemi»

Dr. Ferhunde ÖZBAY

«Davranış ve Tutumları Etkileyen Bireysel ve Çevresel Faktörler»

Dr. Leila ERDER

«Türk Toplumsal Bilim Çalışmalarında Az Kullanılan Bir Kaynak : Nüfus Sayımları»

Dr. Yaşar YEŞİLÇAY

«Toplumsal Araştırma Verilerini Temizleme ve Çözümlemeye Hazır Bilgisayar Programlarının Kullanımı»

Dr. Ali Rıza BALAMAN

«Katılarak Gözlem Tekniği»

Sharon BAŞTUĞ

«Şehirleşme Olgusunda Hısmılık ve Hemşehrilik Bağlarının Yeri»

Doç. Dr. Bozkurt GÜVENÇ

«Sosyal Değişme Sürecinde Aile, Akrabalık ve Sosyal İlişkilerimiz»

Dr. Seyfi KARABAŞ

«Anlama Yönelik Çalışmalar ve Dilsel Budun-bilin Ürünlerinin Sağlıklı Derlemesi»

Dr. Sabahat TURA

«Folklor ve Dilbilim»

Dr. Atilla TURDAY

«Psikoloji, Psikiyatri ve Atasözleri»

İpek GÖKERİ

«Masala Arketipçi Yaklaşım»

Y. Prof. Dr. Suraiya FAROUQHI

«Anadolu İskân ile Terkedilmiş Köyler Sorunu»

Dr. Serim DENEL

«Halk Mimarisi Üzerinde Gözlem ve İncelemelerde İzlenebilecek Yöntem ve Yakından İlgili Diğer Bilim Dallarına İle Olan Bağımsız Üzerine Görüşler»

Dr. Kadir SÜMBÜLOĞLU

«Toplumsal Bilimlerde Veri Kavramı»

Üç güne dağılan Seminerde böylelikle 17 bildirisi sunulmuş ve her bildirden sonra konu ile ilgili tartışma yapılmıştır.

ODTÜ Türk Halk Bilimi Topluluğunun olumlu çalışmalarının devamını diliyoruz.

Araştırmalar :

TÜRK HALK OYUNLARI KONUSUNDA BİR KAYNAK

— III —

Yazan : Nail TAN

Mahmut Rağıp Gazimihal'in «Yurt Oyunları Kataloğu» adlı eserindeki, Halk Oyunlarımız'a ait görüşlerini anlatan bu yazının ilki, Ekim 1976 tarihli ve 327 No.lu, oyun adlarını veren ikincisi Ocak 1977 tarihli ve 330 No.lu geçen sayımızda çıkmıştı. Bu sayımızda da oyun adlarının ikinci ve yazının son bölümünü veriyoruz.

Karabağ oyunu	Karşılatma	Kemeraltı	türküleri
Karabak	Karşılıklı kol oyunu	Kenek	Kızık halayı
Karaçayır	Karşılıklı oyun	Kentvâri	Kızıl elma
Karaçor	Karsanı	Kerala	Kız oynatmak
Karadeniz	Karzanî	Keraborza	Kız oyunu
Karadeniz kemeçesi	Kartar halayı	Kereboz	Kız oyunu
Karadeniz oyunları	Kasap havası	Keriboz	Kiz oyunu
Karadinli	Kasabağ	Kerkçeşme	Kilitleme
Karadüzen	Kasnak	Kersi	Kız saçlarını
Karahisar	Kasnakçı oyunu	Kesik	Killitli oyun
Karakıştan	Kastamonu'da oyun	Kesik ince çayır	Kindavar
Karakıstani	Kastamonu oyunları	Kete oyunu	Kintler
Kara kız	Kaşengi oyunu	Kıbrıs zeybeği	Kip
Karakoç	Kaşık dansları	Kılıççı	Kiriboz halayı
Karakuş	Kaşık	Kılıç kalkan oyunu	Kirpi oynatmak
Karakuşhani	Kaşık	Kıdır kıdır	Kobak
Karakuş türküsü	Kaşık havası	Kılıç - kalkan oyunu	Koçarı
Kara Kuzu havası	Kaşıklatma	Kılı çoyunu	Koççarı
Karanfil oyunu	Kaşıklı efe oyunu	Kına havası	Koçek oyunu
Karanlık dere	Kaşıklı kol oyunu	Kınalı keklik	Koçeri
Karapınarın irimi	Kaşıklı oyun	Kinik	Koçeri
Karışar zeybeği	Kaşıklı sallama	Kinik halayı	Koçeri oyunu
Kara toprak	Kaşık oyunu	Kıpçık	Koca Arap zeybeği
Kara Yusuf	Kayalama	Kıpırdım	Koçgiri
Kargı oyunu	Kaydalama	Kırat zamanı	Koç halayı
Kargılama	Kaydırma	Kırdırma	Koç katımı
Kargın halayı	Kaynar kazan	Kırık hava	Koçfi oyunu
Kargın alayı	Kaytarma	Kırık oyun	Kolan vurmak
Kars Artvin, Rize o-	Kaytarma	Kırık zeybek	Koları
yunlarına toplu ba-	Kaytarmak	Kırın	Kolbastı havaları
kış	Kazaçi	Kırım Türk oyunları	Kolo
Kars barı	Kazak barı	Kırıtma	Kol oyunu
Kars havaları	Kazaki	Kırk çeşme	Kol salma
Kars'ın özü	Kazaska	Kırıtılmak	Kol sarma
Kars oyun çalgıları	Keban çiftetellisi	Kırklareli'de oyun	Kol takma
Kars oyun giyimleri	Keçe kenarı	Kırklar zamanı	Koltuk
Kars oyunları	Keçeli	Kırma	Konyalı
Kars oyunları	Keçik âni	Kırşehir türkülü	Konya oyunları
Kars oyunları	Keçiki	oyunları	Konya oyunları
Kars yallısı	Keklik	Kırşehir'de oyun	Kor
Karşı beri	Kemah'ta oyun	Kış oyunu	Korâni
Karşıdaki güzel	Kemâl Çavuş	Kıvrak Çoru	Koreografya
Karşıdan karşıya	Kemaliye tamzarası	Kıvrak oyun	Koşma
Karşılama	Kemençe	Kız havası oyun	Kozak oyunu

Kozak zeybek oyunu	Kütahya düğünlerinde düz oyun	Matrak oyunu	Muğla oyun havası
Köbek dansı	Kütahya oyunlarından	Medreseli eğlenti- rinde oyun	Muğrul basması (Murgul)
Köçek oyunu	Kütahya zeybeği	Mehmet Turhan barı	Muş'ta oyun
Köçekler ve çengiler	Kütahya zeybek oyun- ları	Mektebin bacaları	Mübareki çalma
Köçekler çengiler	Küvent	Mektepli tanzarası	— N —
Köçeri	— L —	Memetina	Nadem hırçıkı
Köçeri	— L —	Memilli	Nafa
Köçürme	Laççibana	Memyâne	Naksani havası
Köçek	Laççin	Mendil	Nainay
Köroğlu oyunu	Laçın	Mendilli	Nanay
Kömürcü	Lalay	Mendil oyunu	Nâre
Köroğlu oyunları hak- kında	Lavik barı	Mendil zeybeği	Nargülüm
Köroğlu oyun türkü- leri	Laz barı	Menge	Nari
Köroğlu tarzı bar	Laz halayı	Mengi	Navinei
Köroğlu zeybeği	Laz horonu	Mengi oyunu	Nay nay
Köse	Laz horonu	Mengi oyunu	Nazik
Köşedere	Laz oyunu	Merâl	Nazeyleme
Köy ağırlaması	Lazutlar salkım saçak havaları	Merdiven altında ta- vuk gıdaklaması	Naziri
Köy Alevi semağları	Leley oyunu ve Kars havaları	Mero veya merro	Necip halayı
Köy köçek oyunları	Leli-Aşo oyunu	Mersin - Adana - Tar- sus yörelerinde o- yun	Ne dinem
Köy oyunu	Lemo	Mesten havaları	Nevruzî
Köy halayı	Lerginka	Meşeli oyunu	Neni
Kuç kuçura	Levzen oyun havası	Mevlevî semağı	Nikisar vari titreme
Kul oyunu	Leylana halayı	Meydan ateşi çevre- sinde oyun	Ninarano
Kuleyi gider yabana	Leylim	Meyremi	Ninnannay
Kunduralım	Lezginka	Meryem türküsü ve oyunu	Nöbet
Kupo filli	Lezki	Mısır oyunu	Nöbet
Koroğlan	Lezinka	Minyatürlerde oyun	Nöybe
Kürt oyunu	Lezli	Mico halayı	— O —
Kusama	Lolo	Millî horan	Oduncular
Kutkut barı	Lorge	Millî oyun	Oğlan
Kutsal kuşlar ve turna dansı	Lorke	Mim havası	Oğuzlu oynaması
Kuzeyi karkas oyunları	Lorki	Mimi teşi	Omuz halayı
Küccari	Lorgi	Mimiy havası	Onbaşı oyunu
Kutto	— M —	Minarede ezan var	Ondört
Kuvert	— M —	Mirza devlet	Oyun - rakıs hakkın- da mühim bir eser
Küdük karza	Macarlarda yerli oyun- lar	Mirzanî	Orta - Asya Dansları
Kürdün kızı	Maçka horonu	Misket	Orta Batım
Kürdün kızı	Mâhi	Mongok bağları	Ortacala
Kürdün yaymanı barı	Mâhur zeybek		Ortancıl
Kürt barı	Malatya oyun havaları		Orta oyunu
Kürtçe hora	Malatya'da oyun		Osman Ağa
Kürt halayı	Mankadaş		Osmaniye
Kürt horonu	Malayya		Osmanlı
Kütahya - Afyon çev- relerinde	Maras ağızı		Otlama
Kütahya cemiyet ha- vatından «Kızlarıcı»	Mâni oyunu		Oturak
	Maras'ta oyunlar		Oturulduğu yerde o- namak
	Marmara		Ova yellemesi
	Maro		Oymak halayı

ARAŞTIRMALARI

Oynar, uçayak, gönül- alan	Poshov barı	Sarhoş zeybek	Sinanoğlu
Oynayın yâr	Puççık	Sarı çiçek	Sinop'ta oyun
Oyun	Püskürtme	Sarı çiçek	Sinsin
Oyun ve oyuncuları	Püskürüm	Sarı gelin	Sin sin
Oyun çıkarmak	— R —	Sarı gelin	Sinsin oyunu münase- betiyle
Oyun kelimesine dair notlar	Rakaçu	Sarı gül	Sinsin ağacı
Oyun tariflerinde kel- meler	Rakı içtim	Sarı kız	Sinsin oyunu
Oyunlarımızın toplu tasnifi	Raksetmek	Sarışka	Sirto
Oyunları derleme so- ruları	Rakis hakkında	Sarı zeybek	Sirveni
Oyunların yaşatılıp ya- yılması	Rize oyunları	Sarı zeybek	Sivas
Oyunlarımızın Balkan- larda ve Tuna öte- lerinde kalma hâti- ra ve etkileri	Rişvan	Sarsıl	Sivas bucaklarında oyun
Oyunun düğündeki yer	Rize horonu	Sasa	Sivas halayları
Oyunlarda çalgı	Rize yöresinde oyun	Sasa horonu	Sivas halayları
Ozun halay	Roşkonî	Saya	Sivas halayları
— Ö —	Rum kıızı	Sayvakikos	Sivas halayları
Ödemiş zeybeği	Rumtiki	Sedir kenarı	Sivas oyunları
Ölüm ve yas dansları	— S —	Sefer oyunu	Sivas oyunları
Öndört	Sabah namazı oyunu	Seğmen	Sivas oyunları
Ördek	Sabakol'un kahvesi	Seğmen sekme	Sivik
— P —	Saç bağı	Sekkeleme	Sıçrama
Pabuç kıran	Sade piço	Seklemece	Sıbah
Paça günü	Safranbolu düğünle- rinde oyun	Sekme	Sıçratma
Pamukçu bengisi	Sağa zambak	Sekme barı	Sıkırdım
Pamukçu zeybeği	Sağda zebbak	Sekmeç	Sıkma bar
Papilât	Saide	Seksen örük	Sırsara
Papiri	Salıncak	Sekteleme	Sıklama
Papuri	Salıncak	Sektirme	Sık saray
Papuç çitir	Salıncık	Selîm Sırrı zeybeği	Sık sera
Para çevirmek	Salıncık	Sellim türküsü	Simav zeybeği
Pata pata	Salın selvi	Semağ	Siğ saray
Pekmez oyunu	Sallama	Semah	Siğ saray
Pencere	Sallama	Semra oyunu	Sıra oyunları
Peşrav oyunu	Sallama horom	Senam oyunu	Sıra oyunu
Peşrev oyunu	Sallama zeybeği	Sen de gel	Sıra raksı
Pezo	Salma oyunları	Senem	Sıra zeybek
Pıçak oyunu	Salyabasa	Sen ne çapkınsın	Sıra zeybeği
Pıçık	Samah	Sepetçioğlu	Sırt oyun havası
Pıçığürük	Samaku	Sera	Sivik
Pışık	Same	Sera atlama	Siyim siyim
Pınar başı dolanayım	Samenli	Serenler zeybeği	Sıvır oyunu
Pıtık oyunu	Samsun'un Vezirköprü ilçesinde	Serhoş barı	Softa yeniçeri
Polka	Samsun merkez mü- badil köylerinde o- yunlar	Seyirlik danslardan oyuncu oğlanlar	Soğuk kuyu
	Samsun'da oyun	Seyirlik köylü oyunları	Soma zeybeği
	Sapağı	Seyman	Söğüt bucağı
	Sama	Seymen	Sünsün
	Sanem	Seymene	Sta sta
	Sappa veya Zabbak	Seymen oyunu	Suyarı
	Seyhan'da oyunlar	Seymen sekme	Süleymaniye
	Sarhoş barı	Siirt oyun havaları	Sürdüm oyunu
	Sarhoş havası	Silifke kaşık oyunu	Sürek halayı
		Silvani	Süren sünbül
			Sürmene

Sürtme
Sürtme barı
Sürümele
Sürütme
Süzme oyunu
Surnâmelerde oyun
— Ş —
Şakıldım
Şâmil
Şâmil
Şâmil Oyunu
Şapane zeybeği
Şebek oyunu
Şaz
Şebinkarahisar ve yöresinde oyun
Şehirban oyunu
Şehir kalasında
Şekirdem oyunu
Şeve kırmak
Şeveke
Şeyhana
Şeyhani
Şeyh Şamil
Şeyh Şamil oyunu
Şıkırdım oyunu
Şınanay
Şing'ali
Şirinnar
Şirmanî
Şiron
Şirvani
Şu boyda
— T —
Tabışmak
Tahta kıran
Tahtacılar da oyun
Taktiççi halk oyunları
Tamaşa
Tanzara
Tanzara
Tanzara
Tavşın havası
Tapuk
Tarakul
Tarla kazma
Tatyan
Tavas zeybeği
Tavşan oyunu
Tavuk barı
Tebdilli oyunlar
Tebdilli oyunlar

Tek
Tek ayak
Teke
Teke oyunu
Tekerleme
Teke zortlatması
Teke zortlaması
Tek oyun
Tek parmak
Tello
Tellice
Temsilli oyunlar
Temur Ağa
Temürağa
Tellice
Tenzere
Tepük
Terazım kıldı
Terekeme
Tepsev
Terlikoyun
Tersayak
Tersine
Teşi
Tezleme
Tik horon
Tikine bar
Tilki oyunu
Timurağa
Titreme horonu
Tikveş
Tıpır mıpır
Tiringi
Tiringo
Titreme horon havası
Trnana
Tokat oyun havaları
Tonya
Topal koşma
Toparlama
Tortum barı
Toy
Toplu kaytarma
Tozağan halayı
Trabzon'da oyun
Trabzon yöresinde oyun
Trakya oyunları
Tunceli'de oyun
Tuğlama
Tuluk
Tura oyunu

Turna' oyunu
Turna barı
Turnalar
Turşucular
Tuz şekirdim
Tünğ
Tüneğ
Türkânî
Türk gençlik birliklerinde oyun
Türk halayı
Türk kızı
Türkmén kızı
Türk oyunlarında Asya ile Anadolu arasındaki devamlı münasebet meselesi
Tüverek koran
— U —
Uçkur havası
Uçurdu
Uludağ köy oyunları
Urfa'da oyunlar
Urfa oyun havaları
Uygur halk oyunları
Uygurlarda türkü ve oyun
Uzun dere
Uzun halay
Uzun hava
Uzunlambaç
Uzun urgan
— Ü —
Üç ayak
Üç ayak yürümeli
Üç badem bir koz
Üç geri
Üç ileri
Üç parmak
Üsteleme
Üşüdüm
Üzdürme
— V —
Van koçarısi
Varagele
Var anam gel anam oyunu
Vardır yeldir
Vargel
Varıp gelme
Veliç
Veylişhane

TÜRK FOLKLOR

Veysel barı
Vezi
Vilk
— Y —
Yağlı kenar
Yahşi
Yakışır allar sana
Yalabık zeybeği
Yalabık zeybek oyunu
Yalım çıtırdak
Yalkuşta
Yalelli
Yalı zeybeği
Yalli
Yallı oyun havası
Yannama
Yalpali düz halay
Yanlama
Yâri
Yarım çıtdak
Yarım koranı
Yarkışta
Yarkuşta
Yâr oyunu
Yaş kiremit
Yaş naane
Yavuz bağlaması
Yayık halayı
Yaylı barı
Yayla oyunu
Yayla yolları
Yayman barı havası
Yeginleme
Yeldirme
Yeldirme
Yeldirme
Yellendirme
Yeldirmek
Yenikapının üstü
Yeni oyun
Yerli halk oyunu
Yerli oyun
Yerli zeybek
Yerli zeybek
Yezgi
Yiğitlemeler
Yıkırgan
Yıldırımaca
Yıldız
Yısa
Yısa
Yısera havası

Bir Efsane :

ALTIN KALBUR

Derleyen : Ali Rıza ÖNDER

Konuyu, emekli Yargıtay Üyesi, 55 yaşında, Bitlisli Avukat Sabri Menteş'ten 5 Nisan 1974 günü Ankara'da dinledim.

Dağların yaşını, ovaların oluşunu, ırmakların çıkışını, yerbilim uzmanları bilimsel yollardan araştırırsa dursunlar. Halkın duyuncundan fıskıran söylenceler, kestirmeden gidip en karmaşık sorulara insancıl karşılıklar bulmakta gecikmemişlerdir. Bu öykü bize, Bitlis yakınlarındaki bir suyun çıkışını, sağtöre amacına yönelik biçimde şöyle anlatıyor :

Kimselessiz, yaşlı bir kadının küçümsemeyecek sayıda koyunları, keçileri, develeri varmış. Her sabah gün ağarıırken kalkar, dağlar taşlar uyanmadan, börtü böcek gözlerini açmadan dolaklarını bağlayıp çarıklarını giyerek ağılin kapısını açarmış. Elinde sopası, omuzunda azık çıkını olduğu halde, o dağ senin, bu dağ benim, sıcak basınçaya dek dolaşır, sürüsünü otlatırmış.

Gelgelelim, son iki yıldır azalan yağışlar yüzünden gözeler cılızlaşmış, göller kurumaya yüz kesilmiş, yeryüzündeki canlılar içecek su bulmakta güçlük çekmeye başlamıştı.

Koca bir sürünün sorumluluğunu taşıyan, bu vebalin ağırlığını omuzlarında duyan kadın, gün gelmiş, akşamlara dek dolaştığı halde, susuzluktan damakları kuruyan, yürümekten tabanları çat-

layan hayvanları için bir bataklik bile bulamamıştı. Göçecek başka bir yer izlenecek başka bir yol kalmadığını görünce, bir taşın üstüne oturarak ellerini göğe açmış. Başlamış yerin göğün yaratıcısına yalvarıp yakarmağa...

Ulu Tanrım; Yüce Çalabım; soluk soluğa çırpınan, susuzluktan çatlamağa gelen, kulakları düşük, gözleri ölüğ koyunlarına bak. Ağır gövdelerini çekemezleşen, boyunları bükük, yüzleri dökük develerimi gör. Şu kuru düzlüklerde, susuz derelerde, toz duman içinde dolaşan ağızsız dil-siz yıklılara acı. Bunalıp kalan biz kullarına yol göster. Yeşettiğin çimenleri, bitirdiğin ormanları, kanat çırpamayan kuşları, dilleri ağızlarından fırlamış yılanları, topraktan burunlarını çıkaramayan kössüleri, daha fazla bunaltma. Bütün canlı yaratıklarının susuz ölmekten esirge. Tiz vakitte sebebini ver, çevremizden bir kaynak fıskırt. Teknemim çöreği, soframın böreği, dizimin direği hayvanlarımı bana bağışla. Sürüm suya kavuşsun, cümlesi ölümden kurtulsun, sana kara gözlü, burma boynuzlu, mor donlu koçlarımdan üçünü kurban edeceğim.

Acıdığını koruyan, sevdiğini esirgeyen Ulu Tanrı, bu içten yalvarıya ilgisiz kalmamış, yakaran kadının dileğini benimsemiş.. Hemen oracıkta kuru yerden gür bir su fıskırmış. Kuru toprağı yer yer delip bingil bingil kaynayan bir göze çıkmış ortaya...

Artık, hayvanların koşmalarını, ağızlarını

Yol havası	Yüzyıllar boyugizli	Zaybak	Zimzort
Yozgat oyun havaları	geçmiş Türk mez-	Zaza halayı	Zigoş
Yöngül	hep oyunları	Zebek	Zigoş
Yukarı horon		Ze'leşme	Zifir
Yunddağı	— Z —	Zeliyi	Zil
Yusuf halayı		Zencirli Köroğlu	Zille köçek oyunu
Yuvarlak	Zabbak oyunu	Zeybek	Zilli oyun
Yüksek minare	Zabbak	Zeybek gezennetmesi	Zimzort
Yümsek hava	Zahma	Zeybek hora	Zıplak
Yürk ağırlaması	Zamah	Zeybek kelimesi	Zirava
Yürük halayı	Zamah	Zeybek Osman	Zıbbak
Yürük kızı oyunu	Zamak	Zeybek oyunları	Zöbek
Yürüme	Zambak	Zeyneblim oyunu	Zobu
Yürütme	Zapa	Zıba	Zobu
Yürütme	Zapbak	Zıbık	Zortlamak
Yüzbir	Zayak	Zıbek	Zubo

Bize gelen KITAPLAR

dayayıp emercesine su içişlerini görmek gerek. Bu arada yaşlı kadının keyfine diyecek yoktur. Bir yandan, kendisi de kana kana su içtikten sonra tepedeki bir düzlüğe oturmuş, ekme yapmak için hazırlanmaya başlamıştır. Kollarını sıvayıp hamur yoğururken hem keyfinden yanık tükürükler söylüyor, hem de gitgide aldırılmazlığa dönüşen sevinçlerinin etkisinden kolayca uzaklaşmıyordu. Bir iki saat önceki acıklı durumunu çok çabuk unutmuştu. İçindeki bencilik yılanı baş kaldırmış, eriştiği Tanrısal mutluluğun kaynağını umursamaz olmuştu. Adadığı kurbanı kesmekten caymış, saçlarının arasından tutup çıkardığı yıllanmış bitleri tırnaklarıyla ezdikten sonra «Koç yerine işte adadığım kurbanlar» diye rek andını, sözde yerine getirmiştir.

Sanki az önce, kendisini paralarcasına yalvarıp yakaran o değildi. Sanki, her şeye gücü yeten, bir anda yoktan var eden, Yüce Tanrı verdiği geri alamıyacaktı. Ya da var ettiğini yendi den yok edip, sözünde durmayanlara, andını bozanlara, eğri yola sapanlara, evrensel gücü yolumsayanlara, hak ettikleri dersi vermeyecekti.

Bu Tanrısal öğrencia çok gecikmedi. Akılsız kadın, akılsızlığının cezasını bir anda çekiverdi. Önce, çevresinde dolaşıp istahla otlamaya başlayan sevgili sürüsünün yayıldığı yerde taş sildiğini gözleriyle gördü. Sonra da, hamur leğenin başından ayrılmaya vakit bulmadan kendisi de, yanında oklavası, tırnaklarında bit ezikleri olduğu halde, oturduğu yerde taş olup kaldı.

Şimdi oralarda görülen koyun ve deve benzeri kayalar işte bu olayın kalıntısıdır. Hamur yoğuran kadını andırır taş da bu ahlâk dersinin anıdır. Bitlis'in Zeyno Mahallesinin bitiminde çevresi granit kayalarla çevrili çukurdaki gözenin, insan elini donduracak keskinlikteki soğuk suyu bugün de akmakta, dört bir yanına hayat vermektedir. Görünmez taşlar arasından, sayısız kum taneciklerini, kalburdan elenircesine fıskırarak akıp duran bu gözenin adına, oldum olası «Altın Kalbur» demişlerdir.

● Şemsettin Kutlu (Eseri açıklamalarla sadeleştirilen) : «TÜTÜ — NÂME». Papağan Hikâyeleri. Kitabın başında Tütü Nâme'yi başına hazırlayan Şemsettin Kutlu'nun 6 sayfalık açıklaması ve eser hakkında verdiği bilgi yer almaktadır. Tercüman 1001 Temel Eser Serisi : 90. kitap. 19 X 13 cm boyunda, 302 sayfa, 10 lira (İstanbul, 1976).

● Milli Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı : «I. ULUSLARARASI TÜRK FOLKLOR KONGRESİ BİLDİRİLERİ». IV. Cilt Gelenek - Görenek ve İnançlar. Bu ciltte Acıpayamlı, Akalın, Akyüz, Başar, Beysanoğlu, T. Cemil, Cunbur, Çağatay, Dinçer, Erdentuğ, Erk, Güleensoy, Gürsoy, Hınçer, Kırcıoğlu, S. Mahmuti, Melikof, Nikoliç, Noyan, Oy, A.R. Önder, Öztelli, Tan, Tanyu, Terzi-başı, Türkoğan, Üçer, Ülkütaşır, Ünver ve Yund'un bildiri-leri yer almıştır. Kültür Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları : 21; Seminer, Kongre bildiri-leri dizisi : 6. 24 X 16,5 cm. boyunda, IV + 448 sayfa, 45 lira. (Ankara, 1976).

● Konya Turizm Derneği : «GELENEKSEL TÜRK SPORLARI SEMİNERİ». (31 Temmuz 1976, Konya). Seminer'in açılışında Kültür Bakanı Rifki Danişman, Konya Turizm Derneği Başkanı Feyzi Halıcı, Ticaret Bakanlığı Müsteşarı Dr. Ağah Oktay Güner'in yaptıkları konuşmalarla gönderilen telgraflardan sonra Dr. N. Gözaydın, F. Halıcı, Dr. A. Karahan, M. Mutlu, İ. Ü. Nasrattin-oğlu, C. Öztelli, Tan ve Dr. S. Ünver'in bildiri-leri eserde yer almıştır. 24 X 16,5 cm boyunda, XX + 64 sayfa. Fiyatı yazılı değil (Ankara, 1976).

● Abdülbaki Gölpınarlı : «PİR SULTAN ABDAL». Hayatı, sanatı, şiirleri 4. baskı Varklık Yayınları, Türk Klâsikleri Dizisi : 13. Kitap, 16,5 X 12 cm. boyunda, 110 sayfa, 8 lira (İstanbul, 1976).

● Mustafa Ali Mehmed : «ISTORIA TURCILOR - Türklerin Tarihi» Türklerin eski zamanlarından Osmanlı İmparatorluğu'nun sonuna kadarki devirler tarihi açıdan inceleniyor. Eser Bükreş'te, Romence ve 1976 yılında yayımlanmıştır. Redaktör : Gherghe Vasile 20,5 X 13,5 cm. boyunda, 447 sayfa. Fiyatı : 21 Lei.

● Adrian Fochi : «COORDONATE SUD - EST EUROPENE ALE BALADEI POPULARE ROMANEŞTI - Romen Halk Şarkılarının Güneydoğu Avrupa Düzenleşikleri» Konunun güncel durumu, incelemenin meseleleri, ortak şiirsel konuların mukayeseleri, oplu bir bakış, sonuça, Almanca özet, bibliyografya bölümlerinden oluşan kitap Romanya Sosyalist Cumhuriyeti, Sosyal Politik Bilim Akademisi, Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Enstitüsü yayını. Bükreş 1975 - 24,5 X 17,5 cm boyunda, 270 sayfa. Fiyatı 28 Lei.

Araştırmalar :

GEMEREK TÜRKÜLERİ (*)

Derleyen : Mehmet Güner DEMİRAY

MAKBULE'NİN AĞIDI:

Çepni'nin başında büyük bir bulut
Unut anacığım sen beni unut
Küçük Nebiha'mı yerime büyüt
Girdim kara yere çıkamam gayri.
Çepni'nin başında turnalar gezer
İnsan Makbule'den böyle mi bezer
İnsan gelir mezarım gezer
Girdim kara yere çıkamam gayri .
Çiçek oldum bahçenizde açıldım
Kumaş oldum terzilerde biçildim
İlâç içtim içinizden seçildim
Girdim kara yere çıkamam gayri.
Adım Makbule'dir gözlerim ağlar
Sılamı gösterin karşiki dağlar
Dilim kurudu da dudağım söyler
Girdim kara yere çıkamam gayri.
Eviniz önüne deri kurulsun
Sebeplerim çiğlerinden vurulsun
Halide gelsin eve kurulsun
Girdim kara yere çıkamam gayri .
Allah yazmış bu dolaşık yazımı
Yitirmişim baharımı yazımı
Sizlere bıraktım körpe kuzumu
Girdim kara yere çıkamam gayri.

(Çepni'den alınmıştır)

OĞLUM AĞIDI

Ölücüyüm ölücüyüm
Eşim kurban olucuyum
Karaman'da bulamazsan
Niğde'ye tel vurucuyum.
İstanbul'un denizinde
Kayık oynuyor yüzünde
Eşim düşmüş yaprak gibi
Yağmurluğu omuzunda,
Öte yüzden beri yüze
Teze niye geldin bize
Eşim silasına gelmiş
Geziciyim toza toza.

Yorulun gelin yorulun
Ben emmime darılırım
Eşim toprağa düşmüş
Kalkar boynuna sarılırım.

(Talazoğlu Köyünden)

ÖMER'İN AĞIDI

Yoncalığın ciğaları:

Gide gide daralıyor
Ömer'i vuran candarma
Elvan elvan sararıyor.
Bacısının adı Duđu
Ömerimi kimler yudu
Ömer'i yuyan hocalar
Nasil kuru yere koydu.

Bacısının adı Ayşe
Benleri var köşe köşe
Zalim Hakkı kurşun atmış
Ağzındaki altın dişe.
Yoncalığın toz samanı
Göğre savrulur dumanı
Ömer kardeş göç eylemiş
Ot biçimi, iş zamanı

Koyun gelir yatağına
Arı girer peteğine
Ömer kardeş göç eylemiş
Gemereğin eteğine.

Yağlıgım attım başıma
Canımı aldım dişime
Hiç kimseden korkmaz İken
Candarma çıktı karşıma.

Sabahınan sabahınan
Kahve gelir tabağına
Anan bacın sana kurban
Kucağında bebeğinen.

Hata Ömer kardeş hata
Yol mu gider bundan öte
Sen Allah de ben de amin
Sebebin ocağı bata.

Karşı derenin söğüdü
Bana vermeyin öğüdü
Gelin geldiğim kız gidiyom
Yok mu bu evin yiğidi

Heybesi dolu bezimen
Ciğirim yanar közünen
Komşular bir oğlan verin
Ocak mı yanar kızınan.

(Eğerci'den alınma)

MEHMET ALI

Sarı motorun sesine
Kanlar dolmuş midesine
Mehmet Ali can veriyor
Haber verin babasına

Doktor eli dolaşmış
Karyolaya bulaşmış
Camı ağzından çıkarken
Gelin Aşesi ulaşmış

Kapısında dut ağacı
Çok yanıyor iki bacı
Kurban olan hey Allahım
Hiç olur mu böyle acı.

El veriyor el veriyor
Orta direk bel veriyor
Varın bakın hastaneye
Mehmet Ali can veriyor.

Mehmet Ali bostan ekmiş
Eller yisin içsin diye
Sarı motor işlemiyor
Mehmet Ali gelsin diye.

(Eğerci'den alınma)

CAMIZ

Camızı koyurdum kıra bayıra
Vuruşa vuruşa (Leylâm) indî çayıra
Sahibi yokmuş ki gele ayıra
Kara camız yareledin yârimi

Bugün günlerde saldır salı
Kevşine geliyor (Leylâm) kaymakam vali
Bugün günlerde pazardır pazar
Açma yararı (Leylâm) yaram var yaram.

(Çepni'den)

ÖLEN GELİN

Ecel geldi başucunda dönüyor
Kavim kardaş bana ağlar m'ola
Ciğerimde yara azdı yanıyor
Öldüğümü duyan ağlar m'ola

Söyleyin ebeme yanına gelsin
Vefasız dünyada kalsın eğlensin
Çifte yavruları emanet alsın
Ceyhan'la Nebilem ağlar m'ola.

Ekme ekliyordum bir sancı tuttu
Kesildi takatım dermanım bitti
Hepsi bahanedir ecelim yetti
Komşum Fadime de ağlar m'ola.

Hastane yoluna düştüm giderim
Yolda döndüm böyleymiş kaderim
Gücüm yetmez ben feleğe neyerim
Komşular duysalar ağlar m'ola.

(Çepni'den)

OĞLANA AĞIT

Evimizin önu kuyu
Kuyudan alırlar suyu

Şu babamın kötü huyu
Uyan oğlan sabah oldu
Evimizin önu fındık
Fındığın dalına konduk
Sanki bizde gelin mi olduk
Uyan oğlan sabah oldu.

(Gemerek'ten alınmıştır)

EMİR AĞA

Gemereğin altı pınar
Akar kaynağı kaynağı
Emir ağam can veriyor
Yürek oynayı oynayı

Yine yağmur yağdı m'ola
Göğe bulut ağdı m'ola
Emir Ağamın öldüğünü
Ahbabları duydu m'ola

Gemereğin ardı meşe
Kanlar akar hilâ; kaşa
Nasıl kıydın deli Fazlı
Kolların dibinden düşe.
Kapımızın önu arpa
At yayılır kırpa kırpa
Nasıl kıydın deli Fazlı
Kürdün kızı körpe daha.

Dar sokaktan geçemedim
Şarap aldım içemedim
Dediler Fazlı geliyor
Namuslandım kaçamadım.

Yaşa Emir ağam yaşa
Kan bulaşır çatık kaşa
Seni vuran Deli Fazlı
Elleri yanına düşe.

Altın beşik el istiyor
Sallamaya kol istiyor
Kınamayın eller bizi
Yörük kızı yâr istiyor.

Lâstik giyer ayağına
Çadır kurar koyağına
Kaymakam da ne olur ki
Vali kalkar ayağına.

Gemereğin örenleri
Top top olur dikenleri
Şarkışla'ya vardı m'ola
Emirimin yarenleri.

(Gemerek'ten)

(*) 1. yazı 14. cilt, sayı 283, sf. 6549 da;
2. yazı sayı 284, sf. 6592 de; 3. yazı 15. cilt, sa-
yı 290, sf. 6760 da; 4. yazı sayı 306, sf. 7190 da
yayılanmıştır.

800'den fazla şube ile
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde

T.C.ZİRAAT BANKASI

(Basın : ..... — 15)

EN KÜÇÜK
TASARRUFLARINIZA,
BÜYÜK
TASARRUFLARINIZ
GİBİ DEĞER
VEREN BANKA

AKBANK

ANADOLU
BANKASI

SİZİN ESİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
KISACASI
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor : 16)

(Folklor : 17)

LOKMAN MÜSTAHZARI
HALK SAĞLIĞI HİZMETİNDE

Ekza - 9 Eczema merhemi
Algo - Tablet Ağrı hapi
Lokman - Tablet Ağrı hapi
Algo - Analjezik tablet
Algo - Tablet 4 tabletlik
Moruvit - Vitamine Kuvvet
şurubu
Kina - Kola İştah şurubu
Anamur Burun ve göz dam-
lası
Meproil Tablet Sinir hapi
Sollargen Granüle Eczema -
kaşını
Sel de Gastrin Granüle Mi-
de tozu
Gastro Goutes Mide damlası
Gastroguanil İshal kesici tab-
let
Metegastrin Mide tozu
Derivit Yara ve yanık mer-
hemi.
Lokman Çayı Afliyet çayı
tozu
Dover Tablet Öksürük ve
dronşite
Metekodin Öksürük hapi
Metekodin Öksürük şurubu
Algo - Wax Ağrı merhemi
Algo - Wax Vazo Grip ve
ağrılarda
Algo - Wax Nazal Nezle mer-
hemi
Ma—ka—ta Basur merhemi
Curti - Cura Cilt losyonu
Pedi - Cura Ayak banyosu
Pilo - Cura Saç İlacı
Lokman Kaşe ağrı kesici
Panason (20 Gr. paket)
Sağlık çayı
Panason (50 Gr. alüm. kutu)
Deriseptol Yara ve göbek
Dr. Krom Diş patı

{Folklor : 19}

{Yeni Ajans : 235 - 18}

SARAP
SANAYİNDE
KALİTE ve NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE
TEKEL
SUNAR

{Folklor : 19}

{Basın : 60038 - 20}

TELEWAUDGCEVNIETXSBPQNH
GÖRÜŞMÜŞÜZ GÖRÜŞMÜŞÜZ

WMOXHKEAUSE
ADÖTFUNHG
MZKÖYE
NÖIDO
AİÖB

BANKANIZI
SEÇTİNİZ Mİ?

demek ki
görüşünüz
kuvvetli...

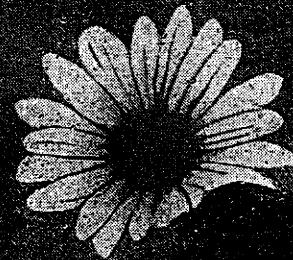

TÜRK TİCARET BANKASI

EDİRNE'den KARS'a kadar yurdun her köşesinde hizmetinizde

diş bakımında
yeni bir dönem...

SİLİKADENTLİ
grin®
SEFFAF YEŞİL DİŞ MACUNU

{Folklor : 19}

{Basın : 60038 - 20}